

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta přírodovědně-humanitní
a pedagogická

Rozvoj čtenářské gramotnosti žáků 1. stupně prostřednictvím pověstí Jizerských hor

Diplomová práce

Studijní program: M7503 – Učitelství pro základní školy
Studijní obor: 7503T047 – Učitelství pro 1. stupeň základní školy
Autor práce: **Jana Svobodová**
Vedoucí práce: PhDr. Věra Vykoukalová, Ph.D.

TECHNICAL UNIVERSITY OF LIBEREC
Faculty of Science, Humanities
and Education

The development of the reading literacy of pupils on primary schools by the legend of Jizera Mountains

Diploma thesis

Study programme: M7503 – Teacher training for primary and lower-secondary schools

Study branch: 7503T047 – Teacher Training for Primary School pupils (aged 6-11)

Author: **Jana Svobodová**

Supervisor: PhDr. Věra Vykoukalová, Ph.D.

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Jana Svobodová**
Osobní číslo: **P11000583**
Studijní program: **M7503 Učitelství pro základní školy**
Studijní obor: **Učitelství pro 1. stupeň základní školy**
Název tématu: **Rozvoj čtenářské gramotnosti žáků 1. stupně prostřednictvím pověstí Jizerských hor**
Zadávací katedra: **Katedra primárního vzdělávání**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Hlavním cílem diplomové práce bude tvorba didaktického materiálu, který rozvíjí čtenářskou gramotnost žáků 1. stupně ZŠ.

Základem práce bude návrh a realizace nového didaktického materiálu s využitím literárního útvaru pověstí a pověstí Jizerských hor.

Materiál bude vytvořen na základě studia odborné literatury zaměřené k tématu (pojetí čtenářské gramotnosti, charakteristiky dětského textu, metody práce s textem, literární a útvar pověstí, pověstí Liberecka).

Závěrem práce bude evaluace a autoevaluace materiálu a práce dětí.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování diplomové práce: tištěná

Seznam odborné literatury:

Čechová, M.; Krčmová, M.; Minářová, E.: Současná stylistika. 1. vydání. Praha: NLN, 2008. ISBN 978-80-7106-961-4.

Dismanová, Libuše. Pověsti z Liberce a Liberecka. 1. vydání. Liberec: Kalendář Liberecka, 2001. ISBN 80-238-7692-9.

Košťálová, H.; Šafránková, K.; Hausenblas, O.; Šlapal, M.: Čtenářská gramotnost jako vzdělávací cíl pro každého žáka. Praha: ČŠI, 2010.

Kucharská, A.; Wildová, R. a kol. Koncepce hodnocení čtenářské gramotnosti u žáků 1. - 5. ročníků ZŠ. online. Praha : Univerzita Karlova v Praze, PedF, 2012. cit 2012-15-06. Dostupné z WWW: <http://www.cteme.eu/?link=41>.

Metelková Svobodová, R.; Švrčková, M.: Čtenářská gramotnost na 1. stupni ZŠ z pohledu vzdělávacího oboru český jazyk a literatura. Ostrava, 2010. ISBN 978-80-7368-878-3.

Patočka, František. Čerti na Ještědu: Pověsti z Liberecka. 1. vydání. Ústí nad Labem: Severočeské nakladatelství, 1978.

Průcha J.: Pedagogická encyklopedie. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-546-2.

Vedoucí diplomové práce:

PhDr. Věra Vykoukalová, Ph.D.

Katedra primárního vzdělávání

Datum zadání diplomové práce:

3. prosince 2014

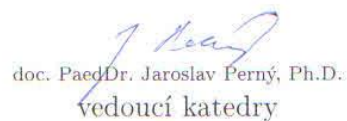
Termín odevzdání diplomové práce:

30. dubna 2016

doc. RNDr. Miroslav Brzezina, CSc.
děkan

L.S.

doc. PaedDr. Jaroslav Perný, Ph.D.
vedoucí katedry

dne

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé diplomové práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že tištěná verze práce se shoduje s elektronickou verzí, vloženou do IS STAG.

Datum:

Podpis:

Poděkování

Děkuji především vedoucí mé diplomové práce PhDr. Věře Vykoukalové, Ph. D. za trpělivost, cenné rady a příjemnou spolupráci při psaní diplomové práce.

Dále bych chtěla poděkovat paní učitelce Mgr. Janě Ponertové za vstřícnost a pomoc při získávání informací a vyzkoušení vytvořených didaktických materiálů.

V neposlední řadě děkuji své rodině za podporu a především své mamince za rady a kontrolu mé diplomové práce.

Anotace

Diplomová práce se zabývá problematikou čtenářské gramotnosti žáků 1. stupně základní školy. V první části práce jsou vymezeny pojmy, základní informace a poznatky z oblasti čtenářské gramotnosti.

V rámci praktické části byl vytvořen didaktický materiál s využitím pověstí Jizerských hor sloužící k rozvoji čtenářské gramotnosti a práci s textem. Při tvorbě byly respektovány věkové zvláštnosti žáků třetích ročníků základní školy. Tento didaktický materiál byl vyzkoušen ve třetím ročníku základní školy. V praktické části práce nalezneme tedy vybrané pověsti, metodické listy pro žáky a ukázky práce některých žáků. Součástí přílohy je kniha pověstí, kterou vytvořili sami žáci na základě práce s pracovními listy.

Klíčová slova

Čtenářská gramotnost, pověst, Jizerské hory, pracovní listy, četba, čtenářství, práce s textem

Abstract

Master's thesis deals with the development of reading competence at first grade primary school pupils. The first part is specifically concerned with the concept specification, essential information and knowledge available in the area of reading literacy.

Didactic materials using the Jizera Mountains legends, supporting the reading competency development together with text literacy were created in the practical part.

The third grade educational needs specifications were fully respected. The resulting didactic material was proven and examined by the third grade primary school pupils.

The practical part of the Master's thesis includes specific legends, methodological worksheets for pupils and samples of pupils presentations.

The attachment consists of a book of legends created by pupils alone as a result of independent work with methodological worksheets.

Key words

Reading competence, reading literacy, legend, the Jizera Mountains, worksheets, reading, reading skills, text literacy

Obsah

ÚVOD	11
CÍL A STRUKTURA DIPLOMOVÉ PRÁCE	12
TEORETICKÁ ČÁST	13
1 ČTENÁŘSKÁ GRAMOTNOST	14
1.1 Vymezení pojmu čtenářská gramotnost	14
1.2 Mezinárodní měření čtenářské gramotnosti	15
1.2.1 PISA.....	15
1.2.2 PIRLS	15
1.3 Roviny čtenářské gramotnosti	16
1.4 Postavení čtenářské gramotnosti v RVP ZV	17
2 ČTENÍ A ČTENÁŘSTVÍ	20
2.1 Čtenářská kompetence.....	20
2.2 Četba a čtení	20
2.3 Čtenářská dovednost a strategie	21
2.4 Techniky čtení	22
2.5 Čtenářství ve školním prostředí.....	22
3 METODY PRÁCE S TEXTEM	24
3.1 Pojetí výukové metody	24
3.2 Výuková metoda práce s textem	25
3.3 Samostatná práce žáků s textem	28
4 POVĚST JAKO LITERÁRNÍ ŽÁNŘ	29
4.1 Pověst – představení pojmu.....	29
4.2 Pověst jako didaktický materiál	31
PRAKTICKÁ ČÁST.....	32
5 METODOLOGIE PRÁCE.....	33
5.1 Představení výchozího materiálu.....	33
5.2 Užité pověsti Jizerských hor.....	33
5.2.1 Vladimír Mikolášek – Ďáblův doktor	33
5.2.2 Eva Koudelková – Pověsti z Liberce a Liberecka	34
5.3 Didaktická úprava materiálu	35
5.4 Realizace přímé práce s dětmi	35
5.5 Souhrnný přehled materiálu	36
6 METODICKÉ ZPRACOVÁNÍ JEDNOTLIVÝCH POVĚSTÍ.....	37
6.1 Popis aktivit v jednotlivých hodinách	37
6.2 Struktura didaktického materiálu	37

6.3 Základní metodické údaje pracovních listů	39
6.4 Pracovní list č. 1: Jak se duch Muhu ujal vlády nad Jizerskými horami.....	40
6.4.1 Upravená pověst	40
6.4.2 Pracovní list	41
6.4.3 Úkol pro rychlejší žáky k pracovnímu listu č. 1	43
6.5 Pracovní list č. 2: O Sklenaříčkovi	44
6.5.1 Upravená pověst	44
6.5.2 Pracovní list	45
6.5.3 Úkol pro rychlejší žáky k pracovnímu listu č. 2	47
6.6 Pracovní list č. 3: Obr pod Špičákem	48
6.6.1 Upravená pověst	48
6.6.2 Pracovní list	49
6.6.3 Úkol pro rychlejší žáky k pracovnímu listu č. 3	51
6.7 Pracovní list č. 4: Dračí sluj	52
6.7.1 Upravená pověst	52
6.7.2 Pracovní list	53
6.7.3 Úkol pro rychlejší žáky k pracovnímu listu č. 4	55
6.8 Pracovní list č. 5: Kámen Jezdec	56
6.8.1 Upravená pověst	56
6.8.2 Pracovní list	57
6.8.3 Úkol pro rychlejší žáky	59
6.9 Výstupní materiál – Průvodce Jizerských hor od 3. B	60
6.9.1 Ukázka z Průvodce Jizerských hor	61
7 VÝSLEDKY A SHRUTÍ PŘÍMÉ PEDAGOGICKÉ PRÁCE	65
7.1 Obecná diskuze.....	65
7. 2 Hodnocení pracovních listů.....	65
7. 3 Hodnocení jednotlivých žáků	65
7.4 Náměty pro další práci	68
7.4.1 Návrh dramatizace pověsti	68
ZÁVĚR	72
Seznam obrázků a tabulek.....	73
Seznam použitých zdrojů	74
PŘÍLOHY	

POUŽITÉ ZNAČKY A ZKRATKY

aj.	a jiné
apod.	a podobně
č.	číslo
kap.	kapitola
např.	například
PISA	program pro mezinárodní hodnocení žáků (Programme for International Student Assessment)
PIRLS	program pro mezinárodní hodnocení čtenářské gramotnosti (Progress in International Reading Literacy Study)
RVP ZV	Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělání
tj.	to je
tzv.	tak zvaný
ZŠ	základní škola

ÚVOD

Pojem čtenářská gramotnost je v současné době častým tématem mnoha diskuzí. Nejčastěji se hovoří o tom, jak velký význam má čtení a čtenářská gramotnost v životě člověka. Čtenářská gramotnost každého žáka napomáhá k úspěšnému učení a člověk ji využívá jako nástroj k dosahování dalších cílů. Pomáhají nám k osobnímu rozvoji a k sebezdokonalování.

Po učitelích základních škol, především těch na 1. stupni, se chce, aby žáci co nejvíce motivovali ke čtení. Ve výuce je nutné rozvíjet dovednost pracovat s textem, tj. aby žáci nad čteným textem přemýšleli, porozuměli smyslu textu a zvládli i zpětnou vazbu po přečtení.

Mnoho publikací a odborných článků se zabývá tematikou čtenářské gramotnosti. Dočteme se zde, jaké jsou metody, formy práce s textem a doporučení pro rozvoj čtenářské gramotnosti, jak rozvíjet dětské čtenářství.

V dnešní době se mnoho dětí zapojuje i do různých projektů a výzev, které se snaží motivovat žáky k četbě, a tím i rozvíjet čtenářskou gramotnost.

Možností má učitel mnoho. Ale kterou si vybrat? Která je ta nejlepší? A jak začít?

*„Čtení je nejlepší učení. Sledovat myšlenky
velkého člověka, to je ta nejzajímavější věda.“*

A. S. Puškin

CÍL A STRUKTURA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Cílem předkládané diplomové práce je návrh a realizace nového didaktického materiálu s využitím literárního útvaru pověst a pověstí Jizerských hor, který rozvíjí čtenářskou gramotnost žáků 1. stupně základní školy. Tento didaktický materiál může pomoci učitelům na 1. stupni k rozšiřování znalostí v oblasti lidové slovesnosti a získávání informací z čteného textu.

Je vhodný pro učitele, kteří mají zájem u svých žáků rozvíjet práci s textem, vyhledávání informací v textu, porozumění a hledání souvislostí v textu a další.

Diplomová práce je rozdělena na část teoretickou, ve které jsem se zaměřila na důležité oblasti související s touto diplomovou prací, a část praktickou, která je zaměřena hlavně na využití didaktických materiálů k rozvoji čtenářské gramotnosti v praxi.

V teoretické části práce nejprve vymezím základní pojmy související s problematikou této diplomové práce, tj. čtenářská gramotnost, čtení a čtenářství, práce s textem a pověst jako literární žánr. Definice těchto pojmů jsou podány v příslušných kapitolách (kap. 1.1, kap. 2.1, kap. 2.2, kap. 3.2, kap. 4.1). V kapitole 1 se věnuji čtenářské gramotnosti, možné testování žáků čtenářské gramotnosti (PISA, PIRLS), rozdělení čtenářské gramotnosti do rovin a zastoupení čtenářské gramotnosti v RVP ZV. V kapitole 2 představuji možné techniky čtení, čtenářské strategie a dovednosti, četbu a čtení a s ní i související čtenářské kompetence. V této kapitole poukážu i na čtenářství ve školním prostředí. V kapitole 3 se zaměřuji na metodu práci s textem ve vyučovacích hodinách, představení metod práce s a samostatné práce žáků s textem.

V kapitole 4 se zaměřím na pověst jako literární žánr. V kapitole 4.1 představím pojem pověst. V kapitole 4.2 se zabývám využitím pověsti jako didaktický materiál.

Kapitoly 5, 6 a 7 patří do praktické části diplomové práce. V kapitole 5 představuji výchozí materiály a postupy, ze kterých jsem vycházela při tvorbě didaktických listů. Představím některé autory píšící pověsti z Jizerských hor (kap. 5.2). Poukážu na didaktickou úpravu materiálu (kap. 5.3) a realizaci práce s žáky (kap. 5.4). V kapitole 6 představím svůj návrh tvorby didaktického materiálu s využitím literárního útvaru pověst a pověstí Jizerských hor na 1. stupni základní školy. Poukážu na strukturu didaktického materiálu (kap. 6.2). Následně uvádím již upravené vybrané pověsti s pracovními listy pro žáky 3. ročníku základní školy (kap. 6.4–6.8), ty tvoří základ praktické části diplomové práce. V kapitole 6.9 je popsán výstupní materiál vytvořený žáky – Průvodce Jizerských hor. V závěrečné kapitole 7 píš o výsledcích žáků a shrnuji přímou pedagogickou praxi.

TEORETICKÁ ČÁST

1 ČTENÁŘSKÁ GRAMOTNOST

1.1 Vymezení pojmu čtenářská gramotnost

V pedagogickém slovníku najdeme definici, že čtenářská gramotnost je *komplex vědomostí a dovedností jedince, které umožňují zacházet s písemnými texty běžně se vyskytujícími v životní praxi (např. železniční jízdní řád, návod k užívání léku). Jde o dovednosti nejen čtenářské, tj. umět texty přečíst a rozumět jim, ale také dovednosti vyhledávat, zpracovávat, srovnávat informace obsažené v textu, reprodukovat obsah textu aj. Čtenářská gramotnost je považována za součást funkční gramotnosti.* (Průcha, Walterová, Mareš, 2013, str. 42)

V pedagogické encyklopedii (2009) nalezneme čtenářskou gramotnost jako „*schopnost porozumět psanému textu, přemýšlet o něm a používat jej k dosažení vlastních cílů, k rozvoji vlastních vědomostí a potenciálu a k aktivní účasti ve společnosti.*“ Všechny druhy gramotností (čtenářská, přírodovědná, matematická a počítačová) jsou navzájem propojeny a tvoří základ obecné gramotnosti, která je považována pro současného člověka za nezbytnou. (Průcha, 2009, str. 225)

S pojmem gramotnost se můžeme setkat často, je nutné si ale uvědomit, že tento pojem se ve svém obsahu posouvá dál stejně, jako se vyvíjí společnost. Metelková Svobodová a Švrčková (2010, str. 9) uvádějí, že už ve 30. a 40. letech 20. století se spíše sledovala gramotnost jako počet lidí z populace, které umí číst a psát. Negramotnost pak byla chápána jako pedagogický problém, který byl spojován hlavně s rozvojovými zeměmi. V ekonomicky vyspělejších státech začala od druhé poloviny 20. století negramotnost postupně ubývat, až téměř neexistovala.

V 70. letech 20. století začala gramotnost být chápána šířeji. V ekonomicky vyspělých zemích světa nebyla již spojována pouze s žáky ve školách, ale začalo se na ni nahlížet z pohledu dospělé populace. Zjistilo se totiž, že značné procento dospělých má potíže s užíváním psané řeči, např. při vyhledávání informací v jízdních řádech dopravních prostředků, při čtení návodů k výrobkům a návodům.

Bylo nutné odlišit negramotnost jako neschopnost číst a psát a negramotnost jako neschopnost efektivně využít běžně psaných textů. Z tohoto důvod vznikl pojem funkční negramotnost. Opakem funkční negramotnosti je funkční gramotnost, která sleduje kompetenci člověka efektivně a bezproblémově využívat písemný materiál pro svou potřebu. Funkční gramotnost je nutná pro běžný život člověka, protože jedinci umožňuje se zapojovat do aktivit běžného života. Umožňuje člověku pokračovat v užívání čtení, psaní a počítání ke svému rozvoji a rozvoji společnosti.

Čtenářská gramotnost je obecně považována ve vztahu k ostatním oblastem gramotnosti za nejdůležitější, protože právě prostřednictvím čtenářské gramotnosti je možné rozvíjet dál složky funkční gramotnosti. (Metelková Svobodová, Švrčková, 2010, str. 9–12)

1.2 Mezinárodní měření čtenářské gramotnosti

Z pedagogického hlediska je čtenářská gramotnost zkoumána v mezinárodních měřeních. Jsou to zejména projekt PIRLS a PISA.

1.2.1 PISA

Název PISA pochází z anglického názvu Programme for International Student Assessment, takže podle překladu znamená, že to je program pro mezinárodní hodnocení žáků. Tento program je realizován organizací OECD (Organizace pro hospodářskou práci a rozvoj). Slouží k srovnávání výstupů vzdělávacích systémů prostřednictvím měření vzdělávacích výsledků žáků. Výzkum probíhá od roku 2000. Pokrývá čtenářskou gramotnost, matematickou gramotnost a přírodovědnou gramotnost.

Výzkum se týká patnáctiletých žáků zúčastněných zemí. Uskutečňuje se formou písemných testů a písemných dotazníků. Výzkum se opakuje vždy v devítiletých cyklech, kdy jednou za tři roky probíhá testování, které je vždy zaměřeno na jednu gramotnost více než na zbylé dvě. V roce 2009 byla hlavní testovanou gramotností čtenářská gramotnost, 2012 matematická gramotnost a v roce 2015 přírodovědná gramotnost.

1.2.2 PIRLS

Název PIRLS pochází z anglického názvu Progress in International Reading Literacy Study, podle překladu je zřejmé, že oproti testování PISA se PIRLS zabývá pouze čtenářskou gramotností.

Poslední mezinárodní šetření čtenářské gramotnosti PIRLS proběhlo ve 45 zemích v roce 2011. Toto testování probíhá v pětiletých cyklech. Opakováním výzkumů by chtěli odborníci zachytit trendy ve vývoji čtenářské gramotnosti. Testování se týká žáků 4. ročníků základní školy, tedy ve věku od 9 do 10 let. Česká republika se testování účastnila v roce 2001 a pak až v roce 2011. Do dalšího šetření v roce 2016 se Česká republika zapojí.

Výzkum PIRLS se zaměřil na tuto věkovou kategorii, protože podle odborníků si žák v 9 letech osvojí techniku čtení a začíná postupně využívat čtení jako prostředek pro další vzdělání. Z tohoto důvodu je pro některé odborníky tato věková skupina mezní a důležitá ve vývoji dítěte jako čtenáře.

Výsledky PIRLS a PISA dokládají, že čeští žáci různých ročníků ZŠ dosahují ve srovnání se žáky jiných zemí zhruba průměrné výsledky v čtenářské gramotnosti a největší potíže jim činí úlohy vyžadující interpretaci a hodnocení textu. Zároveň je čtenářská gramotnost českých žáků silně závislá na sociokulturních faktorech rodinného prostředí žáků. (Průcha, Walterová, Mareš, 2013, str. 42)

1.3 Roviny čtenářské gramotnosti

Dle panelu odborníků na čtenářskou gramotnost sdružených při VÚP¹ je čtenářská gramotnost proces, ve kterém se prolíná několik rovin. Je nutné vždy rozvíjet tyto roviny současně. Některé roviny se dají testovat (PISA, PIRLS). Čtenářská gramotnost však zahrnuje i netestovatelné složky, postojovou a hodnotovou rovinu, např. vztah ke čtení. Čtenářská gramotnost proto byla vymezena komplexněji. Toto vymezení se stalo i podkladem k prozkoumání pozice čtenářské gramotnosti v RVP ZV.

Roviny čtenářské gramotnosti a jejich obsahové vymezení najdeme v metodické příručce Čtenářská gramotnost ve výuce (Národní ústav pro vzdělávání, 2011, str. 8).

- a) **Vztah ke čtení** – předpokladem pro rozvíjení čtenářské gramotnosti je potěšení z četby a vnitřní potřeba číst.
- b) **Doslovné porozumění** – čtenářská gramotnost staví na dovednosti dekodovat psané texty a budovat porozumění na doslovné úrovni se zapojením dosavadních znalostí a zkušeností.
- c) **Vysuzování a hodnocení** – čtenářsky gramotný člověk musí umět vyvozovat z přečteného závěry a posuzovat (kriticky hodnotit) texty z různých hledisek včetně sledování autorových záměrů.
- d) **Metakognice** – součástí čtenářské gramotnosti je dovednost a návyk, seberegulace, tj. dovednost reflektovat záměr vlastního čtení, v souladu s ním volit texty a způsoby čtení, sledovat a vyhodnocovat vlastní porozumění čtenému textu a záměrně volit strategie pro lepší porozumění, překonávání a obtížnosti obsahu a přemýšlí o rozdílech.
- e) **Aplikace** – čtenářsky gramotný člověk využívá čtení k sebezvoji i ke svému konání, četbu zúročuje v dalším životě.

---

¹ VÚP v roce 2011 zaniklo, spojilo s Národním ústavem pro vzdělávání.

1.4 Postavení čtenářské gramotnosti v RVP ZV

Od roku 1989 prošla česká školská soustava řadou změn. Hlavní snahou bylo vytvořit systém českého vzdělávání, který by byl moderní a demokratický a který by reflektoval domácí školské tradice naší země a její základní vývojové trendy, ale i tendence západoevropského školství. V roce 2001 vznikl tzv. Národní program rozvoje vzdělávání – Bílá kniha, který představoval ucelený koncept rozvoje vzdělávání v České republice pro následující období 5 až 10 let.

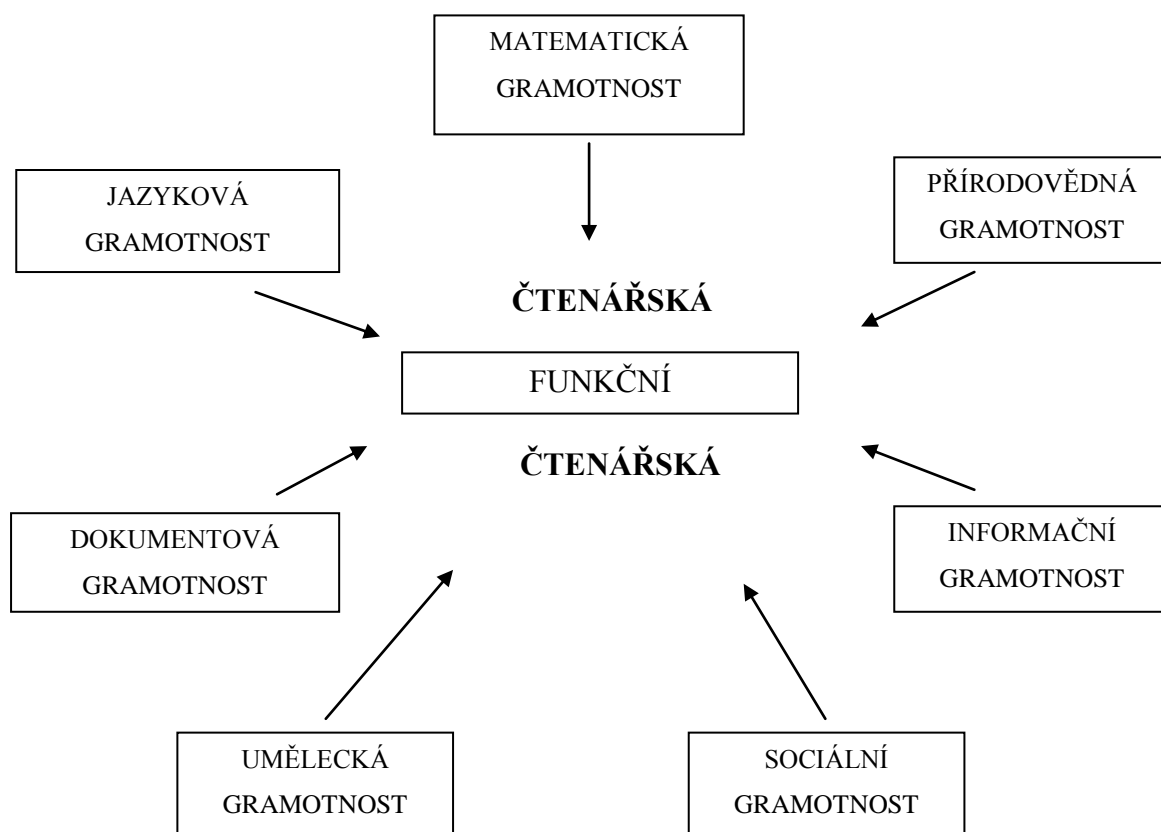
Bílá kniha a Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním a vyšším odborném a jiném vzdělávání, zavádí do vzdělávací soustavy nový systém vzdělávacích programů s dvoustupňovou tvorbou kurikulárních dokumentů. První úroveň je státní v podobě Národního programu vzdělávání a rámcových vzdělávacích programů (RVP). Druhá úroveň je školní, kdy vznikají školní vzdělávací programy (ŠVP), které si zpracovává každá škola sama podle vlastních možností.

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (RVP ZV) je považován za klíčový dokument, který konkretizuje požadavky státu. Jeho obsah je vymezen v podobě cílů a očekávaných výstupů v oblasti základního vzdělávání. Jde o nové a kvalitní pojetí základního vzdělávání sledující především vybavení všech žáků souborem tzv. klíčových kompetencí, které jsou vymezenými standardy výsledků vzdělávání. V RVP ZV jsou klíčové kompetence chápány jako: „*souhrn vědomostí, dovedností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena ve společnosti.*“ (RVP ZV, VÚP, 2007, str. 14)

Klíčové kompetence nejsou vázány na jednotlivé vyučovací předměty. Učitel by měl klíčové kompetence u žáků rozvíjet všeobecně jako součást základní výuky. V dokumentu RVP ZV najdeme úrovně klíčových kompetencí, ke kterým by měl žák na konci základního vzdělání dospět. Pojem „čtenářská gramotnost“ tu ale nikde nenajdeme. Ale charakteristika klíčových kompetencí je shodná s charakteristikou gramotnosti, obě sledované kategorie představují souhrny vědomostí, dovedností a postojů, důležitých pro úspěšné fungování člověka ve společnosti, ekonomické sféře nebo v soukromí. Jednotlivé kompetence obsahují dílčí gramotnostní dovednosti, nebo bývá některý druh gramotnosti uváděn jako samostatná dovednost.

Český jazyk a literatura v RVP ZV je rozdělen do tří složek, jimiž jsou jazyková výchova, komunikační a slohová výchova a literární výchova. Lze říci, že schopnosti a dovednosti žáků získané v rámci vzdělávacího oboru Český jazyk a literatura jsou podmiňující pro následný rozvoj žáků. Také čtenářská gramotnost má ve vzdělávacím procesu nezastupitelnou funkci. Umožňuje žákům získávat a osvojovat si poznatky či

informace i v rámci dalších vzdělávacích oborů. Didaktici mateřského jazyka považují rozvoj čtenářské gramotnosti za prioritu současného českého školství. Je důležité si uvědomit její klíčové postavení ve vztahu k ostatním složkám funkční gramotnosti, tj. gramotnosti matematické, přírodovědné, informační aj. Takovým způsobem ji vnímá např. Najvarová – viz obrázek 1.

Obrázek 1 - Vztah čtenářské gramotnosti k ostatním složkám funkční gramotnosti (Najvarová, 2008, str. 10)

Jak již bylo zmíněno, pojem „čtenářská gramotnost“ není v RVP ZV jasně uveden. Kdyby zde byl lépe začleněn, učitelé by měli větší snahu se tomuto tématu soustavně věnovat a čtenářská gramotnost by se dále rozvíjela. Často se stává, že učitelé čtení zanedbávají a žáci jsou omezeni v doslovném porozumění textu, neumí vyhledávat informace a reprodukovat přečtené. Žáci pak mají negativní postoj ke čtení a chybí jim návyky, které pomáhají překonat obtíže při čtení stále složitějších textů.

„Vášeň, nebo alespoň sympatie ke čtení může vybudit jen ten, kdo je sám pro čtení zapálený. Učitel, který už dávno přestal číst, se těžko stane jiskřičkou, která podpaluje. Učitelé, kteří opravdu chtějí, aby jejich žáci četli, by sami, vedle vlastní četby, měli navíc

číst také knihy, které jsou zajímavé pro jejich žáky, a sledovat aktuální produkci knih pro děti. Úspěšní učitelé čtenářství považují čtení za prioritu nejen v profesním, ale i osobním životě. A žáci to poznají. “ (Národní ústav pro vzdělávání, 2011, str. 7)

2 ČTENÍ A ČTENÁŘSTVÍ

2.1 Čtenářská kompetence

Slovo kompetence v pedagogickém pojetí znamená dovednost, schopnost a způsobilost úspěšně realizovat činnosti, řešit určité úkoly zejména v pracovních situacích, ale i v jiných.

Čtenářská kompetence je schopnost jedince pracovat s textem. Čtenářská kompetence se nerozvíjí až s nástupem žáka do školy, ale začíná mnohem dříve. Ke čtenářské kompetenci patří i naslouchání a pochopení textu, který čte někdo jiný. Z tohoto důvodu se dá říci, že čtenářskou kompetenci v jedinci utváříme již čtením knih v rodině od dětství nebo v mateřské školce. Dítě tedy už nastupuje do školy se základy čtenářské kompetence, které se dále rozvíjejí.

Žák by měl být ve škole připraven, aby vnímal čtený text uceleně a čtenářsky jej prožil. Z toho vyplývá, že vždy musí následovat interpretace a zhodnocení textu, které je ale zároveň přímo závislé na zkušenostech žáka s četbou. Čtenářská kompetence jednotlivých žáků se liší. Je závislá na věku žáků, životních zkušenostech, jejich potřebách a vkusu a na jejich utvářející se osobnosti a dalších faktorech. (Metelková Svobodová, Hyplová, 2011, str. 24–27)

2.2 Četba a čtení

Četba a čtení jsou dva pojmy, které jsou významově podobné. Slouží jako prostředek obohacující vnitřní život žáka esteticky a emocionálně, ale i jako komunikační proces aktivizující přijímání informací v textu.

Čtení se ve slovníku definuje jako: „*Druh řečové činnosti spočívající ve vizuální recepci znaků (slov, vět, nejazykových symbolů), jež jsou podnětem pro myšlenkovou činnost (porozumění významu znaků). Proces čtení zahrnuje několik fází, jejichž výsledkem má ideálně být porozumění čteného textu a vnitřní zpracování příslušné informace. V pedagogickém aspektu má čtení prvořadou důležitost jakožto součást čtenářské gramotnosti, základního předpokladu vzdělávání. Proto je výuka čtení začleněna v povinném učivu od 1. ročníku základní školy, ve vyšších ročnících se kultivuje v rámci literární výchovy.*“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2013, str. 42)

Oproti tomu četba je proces komunikace mezi čtenářem a obsahem uměleckého textu, kde čtení a poslech je důležitou součástí. Výsledkem je upřesnění a pochopení obsahu čteného textu. (Průcha, Walterová, Mareš, 2013, str. 42)

2.3 Čtenářská dovednost a strategie

Čtenářské strategie jsou postupy, které žák uvědoměle a záměrně užívá během čtení. Po nějakém čase se čtenářské strategie zautomatizují a žák si jejich užívání neuvědomuje. V této chvíli se strategie stávají dovednostmi. Lze i říci, že čtenářské strategie i čtenářské dovednosti vycházejí ze stylu učení z textu, kdy čtenář využívá čtenářských strategií i tehdy, kdy se setkává s obtížným textem a musí hledat nový způsob, jak se s ním vypořádat. Čtenářské strategie můžeme charakterizovat jako činnosti zautomatizované, jejichž výsledkem je čtení rychlé, plynulé, správné a s porozuměním. U nás se rozvoji čtenářských dovedností věnuje značná pozornost v prvopočátečním čtení. (Metelková Svobodová, Hyplová, 2011, str. 27)

Klasifikaci čtenářských dovedností přináší i výzkum PIRLS, který rozlišuje sedm dovedností: (Metelková Svobodová, Švrčková, 2010, str. 47–48)

- určení hlavní myšlenky,
- vysvětlení přečteného obsahu,
- porovnání s vlastní zkušeností,
- porovnání s dalšími texty,
- předvídání,
- zobecnění,
- charakteristika stylu a struktury textu.

S vymezením čtenářských dovedností se setkáváme také ve výzkumu PISA. Prostřednictvím jednotlivých úloh měl výzkum sledovat pět základních dovedností: (Metelková Svobodová, Hyplová, 2011, str. 50)

- nalezení informace,
- celkové porozumění,
- interpretace,
- posouzení obsahu textu,
- posouzení formy textu.

Závěrem lze tvrdit, že rozdíl mezi čtenářskými dovednostmi a čtenářskými strategiemi je v jejich záměrnosti a stupni zautomatizování. Vždy ale směřují ke stejnému cíli a jejich výsledky mohou být totožné. I proto obě metodiky mezinárodních výzkumů PIRLS a PISA pracují s dovednostmi. Ověřují, do jaké míry se postupem času práce s textem stává činností plynulou a zautomatizovanou. Nezáleží tolik na tom, zda čtenář používá v daný okamžik čtenářskou dovednost nebo strategii. Pozornost by měla být spíše zaměřená na výsledek, tedy na to jak se daří čtenáři dekodovat text, porozumět mu,

vytvořit jeho význam, interpretovat ho. (Metelková Svobodová, Hyplová, 2011, str. 27–28.)

Při rozvoji čtenářské gramotnosti je důležité vytvořit kvalitní základnu čtenářských dovedností, tj. zautomatizované a záměrné postupy práce s textem. Z tohoto důvodu bylo důležité se o čtenářských dovednostech a strategiích zmínit.

2.4 Techniky čtení

Techniky čtení jsou doporučované postupy odborníky, které by měl čtenář používat při učení z textu: (Petty, 2006, str. 251–252)

1. Prohlídka – prolistování dané kapitoly, všímání si co obsahuje a jak je uspořádána.
2. Otázka – před čtením odstavce nebo oddílu textu si musíme položit otázku, o čem text pojednává a co nás v něm zajímá.
3. Čtení – přečtení textu, během čtení přemýšlíme o obsahu a snažíme si odpovědět na předem položenou otázku.
4. Hlavní body – na konci každého odstavce nebo oddílu čtení přerušíme a řekneme si pro sebe jeho hlavní myšlenku.
5. Opakování – po přečtení si celou část zapakujeme a zvláštní pozornost věnujeme tomu, jak autor látku uspořádal.

Každý si najde svůj postup, který mu nejvíce vyhovuje. Většinou se ale odvíjí od již zmiňovaného postupu. Ve škole u žáků je většinou tento postup používán. Začíná se většinou přečtením nadpisu a všímání si ilustrací k textu, pokud jsou, a žák si řekne, o čem text pravděpodobně bude. Následuje čtení jednotlivých částí, kde si po dané části děti povídají, co se dozvěděly, a snaží se říci, co bude asi následovat. Na závěr si žák zopakuje, o čem text byl, co bylo důležité, popřípadě zodpovězení předem položených otázek, na které předtím nenalezl odpověď. Ve školách jsou tyto metody a postupy používané při hodinách např. jako čtení s porozuměním, čtení s předvídáním, čtenářské dílny atd. (Petty, 2006, str. 252)

2.5 Čtenářství ve školním prostředí

Pojem čtenářství je plánovitě a cílené rozvíjení četby za pomoci školy, knihoven a jiných vzdělávacích institucí. Je často doprovázena organizovanými kampaněmi a akcemi. Používá se zejména s dětskou populací. Čtenářství se od čtení liší tím, že je vždy záměrné a dobrovolné, je to činnost se zálibou. (Otevřená encyklopedie Wikipedia, 2015)

Žáci by si měli v rámci školní docházky co nejlépe osvojit dovednost čtení, především na počátcích prvního stupně. Měli by získat kladný postoj ke čtení, důležitá je vnitřní motivace, se kterou souvisí i čtenářství žáků. Měli by se stát dobrým čtenářem a chápat čtení nejen jako prostředek pro získávání informací, ale i pro vnitřní prožitky a zážitky.

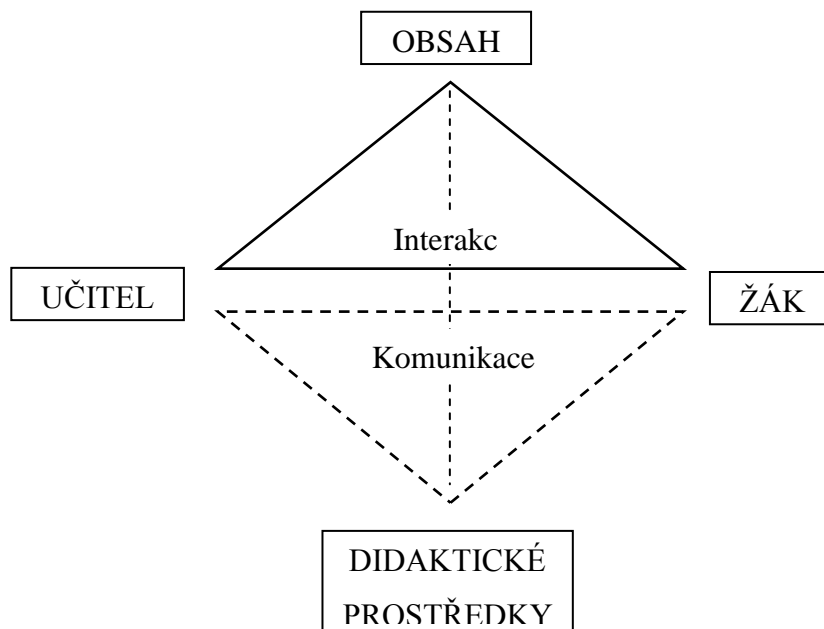
Ve školním prostředí se čtenářství rozvíjí mnoha způsoby. Vždy záleží na učiteli a možnostech školy. Nejčastěji se čtenářství rozvíjí během hodin českého jazyka – literární výchova. Učitel může dětem představovat různé knihy a snažit se žáky namotivovat k četbě. Další možností je například to, že ve třídách žáci čtou každý svou knihu, vznikají různé čtenářské dílny s využíváním metod z kritického myšlení (pětílístek, podvojný deník, aj.). Ve škole jsou školní knihovny, kde si žáci mohou půjčit knížku, která je zajímavá.

3 METODY PRÁCE S TEXTEM

3.1 Pojetí výukové metody

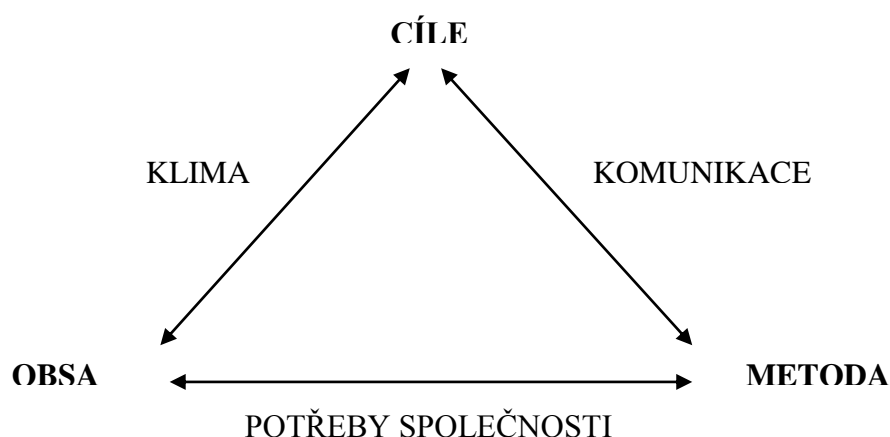
Výuková metoda je: „*postup, cesta, způsob vyučování. Charakterizuje činnost učitele vedoucí žáka k dosažení stanovených vzdělávacích cílů. Existují různé klasifikace metod, např. podle fází vyučovacího procesu (utváření, upevňování, prověřování vědomostí), podle způsobu prezentace (slovní, názorné, praktické), podle charakteru specifické činnosti (metody uplatňované v jednotlivých vyučovacích předmětech). Obecné třídění metod výuky je podle způsobu interakce mezi učitelem a žáky: frontální, skupinové, individuální. Jednotlivé pedagogické směry a koncepty alternativních škol prosazují specifické vyučovací metody, které považují za ideální.*“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2013, str. 355–356)

Metodické jednání učitele vychází z dané koncepce výuky a je součástí výukového procesu. Učitel nejlépe dosáhne edukačních cílů za pomoci operativních nástrojů, jako jsou výukové metody. Metoda není samostatně používána, ale musí být přítomni i další činitelé, kteří ovlivňují a podmiňují průběh výuky. Metoda je také důležitá při osvojování nového učebního obsahu žáky. Vazby mezi jednotlivými prvky jsou složité. Může nám k porozumění pomoci následující obrázek, který znázorňuje hlavní prvky procesu výuky. (Maňák, Švec, 2003, str. 21)

Obrázek 2 – Hlavní prvky procesu výuky

Pro efektivní řízení výuky je důležité, abychom osamostatnili výukovou metodu jako samostatný edukační fenomén. Musíme poznat její vlastnosti, funkce a podmínky pro její použití. Jedině pak můžeme splnit zadané edukační cíle. Výukové metody předávají a formulují žákům učivo a umožňují jim poznávat a rozumět realitě kolem nich. V této chvíli vzniká další vazba mezi metodou, obsahem a cílem (obr. č. 3), tuto vazbu nazývá Josef Maňák a Vlastimil Švec (2003, str. 23) jako relaci cíl – obsah - metoda. Není žádná univerzální metoda, která by byla vhodná pro všechny cíle. Řešení vztahu obsahu a metody hledáme ve vzájemném propojení, které je vždy ovlivněno i dalšími faktory.

Obrázek 3 – Relace cíl – obsah - metoda

„Je zřejmé, že důležitým momentem při vymezování výukové metody je vztah mezi učitelem a žákem, jejich pedagogická interakce. Učitel má sice ze své funkce nad žáky určitou moc, která se projevuje v jeho pedagogické, sociální a právní kompetenci, avšak vzhledem k poslání edukačního procesu ji může uplatňovat výhradně v souladu s humanistickou koncepcí a v návaznosti na zrání a osamostatňování žákovy osobnosti. Podíl učitele na výběru, orientaci a realizaci metod je zajiště větší než žáků, ale na druhé straně úspěšná výuka může být zajištěna jen ve vzájemné úzké spolupráci.“ (Maňák, Švec, 2003, str. 23)

3.2 Výuková metoda práce s textem

Klasické výukové metody se dělí na tři skupiny: (Maňák, Švec, 2003, str. 53–103)

- Metody slovní – vyprávění, vysvětlování, přednáška, práce s textem, rozhovor.
- Metody názorně-demonstrační – předvádění a pozorování, práce s obrazem, instruktáž.
- Metody dovednostně-praktické – vytváření dovedností, napodobování, manipulování, laborování, experimentování, produkční metody

Slovní metody mají velký význam hlavně v oblasti jazykové komunikace žáků a pro jejich budoucí uplatnění. Často se po žácích chce, aby vyjádřili svůj názor a své myšlenky, aby diskutovali na dané téma s ostatními, dokázali korigovat své názory. Toto vše se snaží naplňovat moderní škola, která své žáky připravuje pro budoucí život. Pro učitele je velmi důležité žáky motivovat a vést k pozitivní komunikaci, k naslouchání a k pozitivním reakcím.

Práce s textem patří mezi metody slovní a je to jedna z nejstarších metod. Mezi klasické varianty této metody patří práce s učebnicí nebo učebním textem. Učebním textem rozumíme příručky, encyklopedie, odbornou literaturu, ale i krásnou literaturu (beletii, poezii), jsou rozšířeny i o moderní zprostředkování textu médií (teletext, počítač). V literatuře se setkáváme i s pojmenováním didaktický text, kterým je míněn text vytvořený pro didaktické účely.

Práci s textem rozumíme nejčastěji jako výukovou metodu založenou na zpracovávání textových informací, pomocí nichž dochází k osvojení nových poznatků, ale i k rozšíření a prohloubení již známých poznatků. V této metodě jde spíše o žákovu samostatné učení, kde žák využívá své dovednosti ke splnění cíle.

Maňák a Švec (2003, str. 66) udávají, že žáci ve škole nejčastěji pracují s učebnicovými texty, jejichž základními strukturními prvky jsou:

- verbální informace (obrázky, čísla),
- příklady k informacím,
- otázky a úkoly,
- klíčová slova,
- přílohy (mapy, schémata, doplňující informace),
- rejstříky.

Při práci s textem je nejdůležitější, aby žák porozuměl textu. Pro porozumění je nejdůležitější dovednost žáka, kdy v textu musí nalézt klíčové pojmy a poznatky a najít vazby mezi nimi. Ukazuje to, že žák dovede:

- poznat a vyznačit klíčové pojmy a hlavní myšlenku,
- nalezne vztahy mezi těmito informacemi,
- uspořádá si klíčové informace,
- vlastními slovy převyprávět obsah textu
- vytvořit otázky k přečtenému textu,
- zhodnotit text.

Při práci s textem nejde nikdy jen o jeho reprodukci. Žák při učení z textu používá různé poznávací operace (zapamatování, vnímání, představivost, fantazii, myšlení) a emoce. Práci s textem žákovi usnadňují metakognitivní dovednosti, to jsou dovednosti, které aktivně sledují a řídí vlastní poznávací činnosti při učení z textu.

V literatuře jsou doporučovány různé strategie práce s textem. Základní strategie, označovaná SQ4R, uvádějí Z. Helus a I. Pavelková (in Maňák, Švec, 2003, str. 66)

- S (Survey): provést rychlou, předběžnou orientaci v základní struktuře textu (orientovat se podle nadpisů, záhlaví, různých způsobů členění textů), dopátrat se smyslu textu,
- Q (Questions): klást si otázky postihující to, co již známe a co je dosud pro nás známé,
- 4R (Read – Reflect – Recite – Review): číst text podrobněji – pořizovat si stručné poznámky, průběžně zaznamenávat otázky, které nás při čtení napadají, a pokusit se na ně odpovídat, nalézat vztahy mezi informacemi – zapamatovat si klíčové informace a zpětně si je vybavit (např. položením otázek vztahujících se k obsahu textu) – informace získané z textu přehledně shrnout.

„Stále častěji se ozývají kritické hlasy, které upozorňují na úpadek čtenářských dovedností a na suplování knihy televizí a počítačem. Jak ukázaly výsledky našich i mezinárodních výzkumů (OECD, PISA), čeští žáci prokazují při orientaci v textu a v postihování jeho smyslu značné nedostatky. Vinu nelze svádět jen na televizi a počítače, ale příčiny tohoto stavu je nutno hledat i v životním stylu společnosti, v orientaci rodiny na konzum, zajisté ovšem také v práci školy, v níž převládají kvantitativní ukazatele. Je zřejmě nezbytné věnovat ve výuce zkvalitnění práce s textem mnohem větší pozornost než dosud, poněvadž kniha zůstává mimo jiné nenahraditelným zdrojem poznání, důležitým prostředkem rozvoje samostatnosti žáků i cestou k jejich celkové kultivaci.“ (Maňák, Švec, 2003, str. 66)

V návaznosti na nedostatky našich žáků, které byly zjištěny v mezinárodních výzkumech, Maňák a Švec (2003) uvádějí, že je potřeba podporovat rozvoj schopností a dovedností samostatného vyhledávání hlavní myšlenky v textu během celé školní docházky. Z tohoto důvodu byl vytvořen a ověřen sled jednotlivých stupňů a kroků, podle kterých žák postupuje nejprve s pomocí učitele, po nějaké době již pracuje samostatně. Žák po přečtení textu najde hlavní myšlenku, dokáže vyhledat klíčové pojmy, vyhodnotí informace, které získal z textu. Důležité informace žák následně převede do tabulky,

schématu, diagramů, obrazů apod. Pomocí těchto kroků se žáci učí uspořádat informace, vytvářet přehledné struktury, a tím si i zpracované učivo lépe osvojí.

Metoda práce s textem nemá mít za úkol jen osvojování si technické nebo metodické dovednosti. Důležitějším úkolem má být vytvoření si pozitivního postoje a vztahu ke knize vůbec. Již J. A. Komenský říkal, že „*kandidát vzdělání si má nad zlato a drahé kamení vážit knih*“ a že „*nemilovat knihy znamená nemilovat moudrost, nemilovat moudrost však znamená stávat se hlupákem*.“

3.3 Samostatná práce žáků s textem

Jaroslav Toman (2007) uvádí, že samostatná práce žáků s čítankovým textem je práce receptivní nebo literárně-estetickou činností, při níž si žáci osvojují vědomosti, dovednosti a návyky převážně vlastním úsilím, bez pomoci vyučujícího. Učitel při vyučování žáky pouze navrhuje řešení zadaných úkolů, řídí, usměrňuje, kontroluje a hodnotí.

Samostatná práce žáků se zakládá na reprodukčním, analogickém a kreativním principu. Při reprodukčním principu žák zvládnuté učivo jen reprodukuje nebo mechanicky napodobuje vzorové řešení. U analogického principu žák daný model obměňuje podle stanovených kritérií nebo algoritmického postupu. Oproti tomu v kreativním principu žáci uplatňují své dosavadní poznatky a dovednosti v nových problémech a tím řeší problém.

Na prvním stupni základní školy se v literárně-výchovném procesu nejvíce uplatňuje princip analogické samostatné práce. Dětskou tvořivost rozvíjíme především řešením úkolů, kdy žáci doplňují text, rozhodují se mezi možnostmi volby a postupu, objevují nové vztahy a souvislosti a zobecňují je. Tyto činnosti souvisí s vysvětlováním, hodnocením, vyjadřováním vlastních názorů a uplatňováním tvořivých literárně-estetických dovedností. Děti mohou úkoly řešit individuálně nebo ve skupinách v různých formách (ústní, písemná, dramatická a výtvarná).

Při opakování a čítankové četbě je vhodná samostatná práce žáků s literárními hádankami, křížovkami, kvízy, tajenkami a rébusy, s textovými doplňovačkami, přesmyčkami a hlavolamy. Děti si hravou a zábavnou formou procvičí paměť a rozvíjí si svou fantazii, připomenou si své čtenářské zážitky, zkušenosti a dovednosti. Čítankovou četbu je možné zopakovat i formou literární soutěže s řešením ústních a písemných úkolů.

Při samostatné práci s textem žáci pronikají vlastní aktivitou do jeho obsahu a formy. Učí se text pozorněji vnímat, intenzivněji prožívat, posuzovat. Zdokonalují se i ve výrazném a studijním čtení, prakticky si osvojují literární pojmy a poznatky. Je důležité využívání i jazykového a slohového učiva, mezipředmětových vztahů a mimoškolních aktivit. (Toman, 2007, str. 87–88)

4 POVĚST JAKO LITERÁRNÍ ŽÁNŘ

4.1 Pověst – představení pojmu

Encyklopedie literárních žánrů (2004, str. 509) definuje pověst jako „*krátký prozaický žánr původně folklórní epiky, tematicky vázaný k reálnému místu, kraji, předmětu, historické či pseudohistorické osobnosti nebo události*.“ Je to příběh s podivuhodnými, pamětihodnými i kouzelnými a zázračnými motivy, které předkládá jako nevymyšlené a tradicí potvrzené. Věrohodnost posiluje reálnost prostředí, kde se děj odehrává. Najdeme zde i informaci o původu pověsti, kde a od koho ji spisovatel slyšel vyprávět. Bývá uváděna v úvodu nebo na závěr pověsti.

Pro pověst je typická jednoduchost děje i narace. Příběh se odehrává na jednom místě a v krátkém časovém úseku, má jednoduchou zápletku a vystupuje zde málo postav. Jeho vyprávěcí styl je prostý, bez dějových odboček, má podobu stručné zprávy. Děj má většinou poučné a překvapivé rozuzlení.

Vztah mezi pověstí a mýtem se projevuje hlavně tam, kde se líčí zrod společnosti (např. pověst o vzniku národa, cykly pověstí o mýtických hrdinech). Na rozdíl od mýtu pověsti nejsou posvátné a nejsou spojovány se symbolickými významy, převládá zde doslovný význam narace.

Pověst má i styčné body s pohádkou. V pověsti je však reálný a imaginární svět zřetelně odlišen, fantasmata představují jen dočasné vybočení z fyzikální reality. Pověst má oproti pohádce jednodušší jazyk i kompozici, většinou neužívá stereotypní formule, dobro zde nemusí zvítězit nad zlem a pohádkový vypravěč většinou nahlíží do příběhu zvenčí. Pověst na rozdíl od pohádky své syžety zasazuje více do krajiny svého domova se silně emotivní regionální a národní atmosférou.

Pověst patří k nejstarším literárním žánrům mluvené slovesnosti. Lze předpokládat, že se objevovala již v pradávných lidských společnostech. Z toho důvodu, že byla určena k ústnímu šíření, se však o její podobě a funkci můžeme pouze dohadovat z četných stop, jež tento žánr zanechal v písemných památkách. (Mocná, Peterka, 2004, str. 509–513)

Podle encyklopedie literárních žánrů, lze pověsti rozdělit na tři typy:

1. Historické pověsti – události z dějin jsou předváděny důvěrnickým epizodickým způsobem, v jejich dění vystupují konkrétní lidé a jejich skutky. Hlavní cykly českých historických pověstí vyprávějí o válkách, o časech poddanství a roboty, o lidových revoltách atd. Zvláštní skupinu tvoří staré

pověsti české, které mají výrazné rysy mýtu o vzniku národa, jež se postupně staly jedním z pilířů národní kulturní tradice.

2. Místní pověsti – vyprávění o magické moci a skrytém tajemství konkrétní lokality. Patří sem pověsti etiologické (vznik či zánik podivuhodných přírodních útvarů nebo stavebních památek), etymologické (vysvětlení vzniku místního názvu), genealogické (vztahují se k historii rodů), heraldické (objasnění původu šlechtických erbů, městských znaků a domovních znamení), legendární (líčení založení klášterů nebo vznik zázračných pramenů) aj.
3. Démonologické pověsti – lze považovat i za samostatný žánr pověrečné povídky nebo je zařazováno mezi pohádky. Jde o vyprávění člověka, který se potkal s nadpřirozenou bytostí nebo nevysvětlitelnými úkazy a tajemnými událostmi. Patří sem i pověst o lidských bytostech s výjimečnými znaky nebo osudy (např. Faust, krysař, kat).

V jiné literatuře je pověst společně s pohádkou řazena jako žánr lidové slovesnosti. Stejně jako v pohádce i zde mohou vystupovat nadpřirozené bytosti nebo hrají velkou úlohu různé kouzelné moci. Od pohádky se ale liší v mnoha aspektech. Tím nejdůležitějším rysem pověsti je, že se vztahuje k nějakému konkrétnímu místu, např. k hradu, k domu, ke stromu či ke skále, nebo k historické události. Příběh v pověsti je zcela vymyšlený, ale často se opírá o nějaký reálný základ. Má většinou jednoduchý děj pouze s jedinou zápletkou. Pro pověst je typický i její charakter – vznik pojmenování určitého místa, objasnění strašidelných záhad, vznik různých objektů, atd. (Prokop, 2005, str. 22–23)

4.2 Pověst jako didaktický materiál

Jedním z hlavních cílů základního vzdělávání, je vést žáka k tomu, aby zvládl základy všestranné a účinné komunikace. Kompetence, které žák ve škole získal v oblasti jazyka a jazykové komunikace, jsou rozpracované v RVP ZV. Důležité jsou ty části, které se zabývají rozvojem čtenářských dovedností, komunikativních dovedností a rozvoje osobnostního a sociálního. Cílem školy by mělo být vést žáka k tomu, aby četl rád, s porozuměním, správně, plynule a výrazně. To jsou základní znaky dobrého čtení. (Šikulová, Rytířová, 2006, str. 9–10)

Při práci s literárním textem je potřeba spojovat techniku čtení se čtením s porozuměním. Častější procvičování zvyšuje plynulost čtení a zvyšuje i rychlost čtení.

Mezi literární text můžeme zařadit i pověst. S pověstí se dá nadále pracovat různými způsoby. Pověst můžeme žákům prezentovat jako příběh, který je ilustrací starého života na vesnici a ve městech, poučením o práci a řemeslech, o stavbách, krojích, robotě, válkách. Lze pomocí místních pověstí představit i jednotlivé regiony a jejich příběhy. (Sirovátka, 1998, str. 135)

Pověst jako literární text může být východiskem a inspirací pro další tvořivou práci. Žáci mohou vytvářet scénáře a dramatizace, tvořit loutky k pověsti, se kterou se seznámili. Mohou i tvořit vlastní divadelní představení. V hodinách dramatické výchovy se dají využít herní aktivity pro pověst, jako jsou techniky:

- přestavby textu (změna žánru, hry na doplňování textu, textové koláže),
- tvorba slovních hříček, hádanek, nonsensové poezie,
- tvorba kolektivního textu
- spojování výtvarných a dramatických postupů s prezentací textu.

Pomocí pověsti lze žáky i inspirovat k tvorbě vlastních psacích textů. Žáci mohou napsat svou pověst pro místo nebo osobu, kterou si vyberou sami. Dají se využít i techniky pro rozvoj kritického myšlení jako je např. volné psaní na dané téma (název pověsti, postava z pověsti, ...), čtyřlístek, myšlenková mapa, clustering², atd. (Šikulová, Rytířová, 2006, str. 11–16)

---

² Jedná se o techniku řízených asociací připomínající myšlenkovou mapu. Žák vychází ze zadaného klíčového slova a své obrazné představy zaznamenává kamkoliv na plochu. Představy zakroužkován a spojnicemi naznačuje souvislosti a vztahy. Tím vzniká síť připomínající pavučinu, kterou použije při psaní vlastního textu.

PRAKTICKÁ ČÁST

5 METODOLOGIE PRÁCE

5.1 Představení výchozího materiálu

Ke své tvorbě didaktických materiálů jsem si vybrala jako literární žánr pověst. Myslím si, že pověst je pro žáky poutavá a motivující ke čtení, jelikož je v některých charakteristických rysech podobná pohádce³.

Zaměřila jsem se na pověsti Jizerských hor, protože pro žáky z libereckých základních škol a okolí jsou tato místa blízká a známá. Žáci se mohou vydat přímo k místu z pověsti a tím si mohou vše prožít. Učitel při propojení čteného s navštívením místa mohou posílit u žáků lepší vztah ke čtení a posilovat tím i mezipředmětové vztahy.

5.2 Užití pověsti Jizerských hor

Pověsti z oblasti Jizerských hor sepsalo mnoho autorů. Knihy se většinou liší stylizací a použitým jazykem. Někteří autoři sepsali a upravili pověsti tak, aby byly bližší dětským čtenářům. Pověsti z Jizerských hor mohou být historické, místní i démonologické. Pro svou práci jsem si vybrala dvě knihy pověstí (viz. kap. 5.1.1 a kap. 5.1.2), ze kterých jsem využila pět pověstí.

5.2.1 Vladimír Mikolášek – Ďáblův doktor

V této knize najdeme pověsti z jabloneckého a železnobrodského kraje. Najdeme zde pověsti seznamující nás se vznikem pojmenování určitého místa, vysvětlující vznik a původ různých objektů, upozorňující na určité události v minulosti, pověsti zaměřené na práci lidí v kraji (např. výroba skla a bižuterie) nebo pověsti snažící se objasnit strašidelné záhady. V pověstech často vystupují i nadpřirozené bytosti (obr, duch, víla, atd.).

Vladimír Mikolášek (1987) uvádí svou knihu takto: „*Vítr hvízdající v komíně, blikající petrolejka či praskání dřeva v krbu byly zřejmě nenahraditelnou kulisou pro zrození vypravěčské fantazie i správné posluchačské atmosféry. Bylo obecně přijatým pravidlem, že přirozený optimismus, humorná nadsázka a zdravý selský rozum výrazně, byť někdy poněkud prostoduše, vítězily nad bizarním světem zla. A protože tento malebný kout severních Čech měl a má svou nezaměnitelnou přírodní i společenskou tvář, najdeme v této knize i pověsti a příběhy zcela originální, odjinud neznámé.*“

Pro výběr pověstí z této knihy jsem se zaměřila na dvě hlediska. Tím prvním bylo místo, které by žáci mohli znát, a tím druhým nadpřirozená bytost, která by v pověsti

---

³ V pověstech najdeme i tajemno a napínavé situace, které ve čtenářích vzbuzují touhu číst dál a tím zjistit, jak to dopadne. Pozorujeme zde i témata jako boj dobra se zlem nebo člověka zápasícího s přírodou.

vystupovala. Hledala jsem něco, co může žákům třetího ročníku základní školy pověst přiblížit a udělat pro čtení zajímavější.

Vybrané pověsti z této knihy jsou: Jak se duch Muhu ujal vlády nad Jizerskými horami, O Sklenaříčkovi a Obr pod Špičákem.

Vladimír Mikolášek se narodil 26. února 1918 v Košťálově u Semil. Věnoval se regionální literatuře. Sbíral a zapisoval si příběhy lidí, pověsti i pohádky. Z různých pramenů, ať českých nebo německých a z lidové tradice, vznikla kniha pověstí *Ďáblův doktor*, vydaná poprvé v roce 1987. Příběhy ukazují malým i velkým čtenářům místa, kde vyrůstají, povědí jim, jak se zde žilo v dřívějších dobách. (Matoušová, 2007, str. 7–8)

5.2.2 Eva Koudelková – Pověsti z Liberce a Liberecka

Tato kniha se zaměřuje na pověsti nejbližšího okolí Liberce. Pověsti jsou napsané poutavě, pro děti vhodně stylisticky, nenajdeme zde zastaralé tvary slov nebo složitější větné celky. Všechny pověsti jsou doplněny ilustrací.

Pověsti Liberce a Liberecka je kniha „*o vílách, čertech, strašidlech a jiných zvláštních bytostech, o místech, lesích, kamenech, o lidech, skřítcích, plamenech, které strašní draci chrlí dál v neskutečných pověstech z Liberce a Liberecka.*“ (Koudelková, 2001)

V této knize jsem také vybírala pověsti, kde vystupují nadpřirozené bytosti. Vybrané pověsti jsou: Dračí sluj a Kámen Jezdec.

Eva Koudelková se narodila 6. března 1949 v Náchodě. Na Pedagogické fakultě Technické univerzity v Liberci vyučuje regionální literaturu, literaturu světovou a meziválečnou českou. Zaměřuje se převážně na náchodský a liberecký region, tematicky na problematiku lidových vyprávění českých i německých obyvatel obou regionů. Tato autorka napsala mnoho knih pověstí, já si pro svou diplomovou práci vybrala knihu Pověsti Liberce a Liberecka. Zaujaly mě zde dvě pověsti z Jizerských hor pro jejich umístění a snadnou dostupnost místa z Liberce.

5.3 Didaktická úprava materiálu

Po vybrání pověstí jsem měla jako první úkol upravit pověsti tak, aby byly vhodné pro žáky třetích ročníků. Rozhodla jsem se stanovit si několik zásad, které jsem při úpravě pověstí dodržovala:

1. Respektování věkových zvláštností žáků 1. stupně ZŠ

2. Dodržení obsahu a dějové linie

Vzhledem k věkovým zvláštnostem žáků 1. stupně

3. Zjednodušení větné stavby

Zkrácení souvětí pro lepší pochopení textu jsem upravovala dlouhá souvětí na kratší, a tím vznikly srozumitelnější větné celky. Dělo se tak rozdělováním vět, vypouštěním nadbytečných výrazů a celkovou úpravou formulací.

4. Nahrazení zastaralých slov a jejich tvarů

Bylo potřeba nahrazovat zastaralé tvary slov, které by byly pro žáky špatně srozumitelné, např. přechodníky. Některá cizí nebo zastaralá slova jsem naopak v pověstech nechávala, aby žáci přemýšleli o jejich významu, zejména tehdy, pokud tento význam mohli odvodit z kontextu.

5. Sjedení rozsahu pověstí

Rozhodla jsem se pověsti zkrátit na přibližně stejnou délku, cca. 22 řádků.

5.4 Realizace přímé práce s dětmi

Samostatná práce s dětmi byla rozdělena na 2 části.

Realizace 1. části

První část se odehrávala v prostředí Jizerských hor, kde jsme se žáky byli na škole v přírodě. Žáci měli možnost seznámit se s přírodou Jizerských hor, viděli i některá místa, o kterých jsme následně četli. Škola v přírodě byla i motivací k této práci.

Realizace 2. části

Druhá část se odehrávala ve třídě, kde žáci v 5 hodinách literární výchovy pracovali s metodickými listy. Přečetli si nejprve pověst a pak plnili zadané úkoly. Každý žák si mohl nalézt svůj postup při práci, který mu vyhovoval.

Po zařazení všech pěti hodinových celků byla zařazena závěrečná skupinová práce v rozsahu dvou hodin, ve které žáci vytvořili vlastní výstup – knihu pověstí, kterou jsme nazvali „Průvodce Jizerských hor od 3. B“

5.5 Souhrnný přehled materiálu

Název pověsti	Zdroj původní pověsti	Město, místo, kde se odehrává děj pověsti	Číslo pracovního listu	Nadpřirozená bytost
Jak se duch Muhu ujal vlády nad Jizerskými horami	Vladimír Mikolášek – Ďáblův doktor	Tanvald, hora Muchov	1	duchové hor – Krakonoš, Rampušák, Muhu
O Sklenaříčkovi	Vladimír Mikolášek – Ďáblův doktor	Smržovka, skála Vyhlídka	2	lesní mužík Sklenaříček (skřítek)
Obr pod Špičákem	Vladimír Mikolášek – Ďáblův doktor	Albrechtice v Jizerských horách, hora Špičák	3	obr
Dračí sluj	Eva Koudelková – Pověsti Liberce a Liberecka	Liberec – Kateřinky, Dračí vrch	4	drak
Kámen Jezdec	Eva Koudelková – Pověsti Liberce a Liberecka	Liberec – Kateřinky, skála Jezdec	5	loupežníci

Tabulka 1 Souhrnný přehled materiálu

6 METODICKÉ ZPRACOVÁNÍ JEDNOTLIVÝCH POVĚSTÍ

Tato kapitola je věnovaná návrhu možností, jak pracovat s literárními texty ve vyučování. Navržené pracovní listy souvisí s literárním žánrem pověst, konkrétně pověsti Jizerských hor. Uvedené pracovní listy jsou pro učitele, kteří chtějí své žáky motivovat ke čtení, rozvíjet jejich čtenářské kompetence. Žáci mohou poznat příběh o známém místě, současně vedou i k mezipředmětovým vztahům. Zásady úpravy pověstí viz kapitola 5.3.

6.1 Popis aktivit v jednotlivých hodinách

Jak jsem již zmínila, tato práce navazovala na školu v přírodě žáků v Jizerských horách, kde se mohli seznámit s krajinou Jizerských hor a některými známými místy. Po návratu ze školy v přírodě jsem žáky seznámila s prací, která je čeká. Návaznost na školu v přírodě jsem použila jako motivaci. Původně jsem chtěla pověsti zařadit již na škole v přírodě. Důvodem bylo hlavně to, že celý čas jsme trávili v místech, kde se některé pověsti odehrávají. Ale na tuto práci nebyl čas, a tak jsme se s paní třídní učitelkou domluvily, že pracovní listy a plnění úkolů necháme až do školní výuky.

Práci s pověstmi jsem zařadila do hodin čtení, které žáci měli dvakrát týdně. Celá práce časově odpovídala sedmi vyučovacím hodinám.

Na začátku hodiny jsme si vždy rozdali pracovní list s danou pověstí. Vzhledem k tomu, že žáci v této třídě nebyli zvyklí na tento typ práce, bylo potřeba alespoň u prvních pověstí začít pracovat společně a vysvětlit, jakým způsobem by měli s pracovními listy dále pracovat. Zadání úkolů jsme si tedy pročetli společně. Správně by žáci měli zvládnout samostatně si přečíst zadání.

Zpracování první pověsti dětem vyplnilo celou vyučovací hodinu a někteří žáci nestihli všechny úkoly vypracovat. Čas vymezený na práci již při dalších pověstí postačoval. Žáci si velmi rychle zvykli na jiný typ práce a našli si svůj způsob vypracování, který jim vyhovoval. Rychlejší žáci byli hotovi i za 30 minut. Pro tyto děti jsem měla připravený nějaký úkol navíc (např. krátké psaní na téma, tvorba jednoduché křížovky k pověsti apod.).

6.2 Struktura didaktického materiálu

Předkládaný didaktický materiál se skládá:

- a) z upravené pověsti,
- b) z 10 úkolů vztahujících se k textu pověsti,
- c) z doplňujícím úkolů,
- d) reflexe na základě autoevaluace žáků.

Úkoly slouží zároveň i k rozvoji čtenářské gramotnosti. Některé úkoly jsou jednoduché a správné řešení najdou žáci v textu, tj. úkoly na doslovné porozumění, některé úkoly vyžadují tzv. „čtení mezi řádky,“ takže žáci musí déle přemýšlet o správné odpovědi a prokázat dovednost vysuzovat.

Snažila jsem se zařazovat podobné úkoly u více pověstí, aby si děti lépe zvykly na tento typ práce. Poslední úkol u každé pověsti je zaměřený na ilustraci. Žáci měli za úkol nakreslit nebo napsat, jaká ilustrace by se k pověsti hodila.

V následujících kapitolách (kap. 6.4–6.8) budou představeny jednotlivé pověsti po didaktické úpravě a následně vytvořený pracovní list. Originál pověsti nalezneme v přílohách.

6.3 Základní metodické údaje pracovních listů

Cíl pracovních listů:

Společným cílem všech pracovních listů bylo upevnění a rozvoj slovní zásoby, rozvoj fantazie, rozvoj dovednosti vnímat časovou posloupnost.

Klíčové kompetence:

Kompetence k učení – žák se učí operovat s obecně užívanými termíny, znaky a symboly, vybírá a využívá pro efektivní učení vhodné způsoby, metody a strategie.

Kompetence pracovní – žák je podněcován využívat znalosti a zkušenosti získané v jednotlivých vzdělávacích oblastech v zájmu vlastního rozvoje.

Kompetence k řešení problémů – žák vyhledává informace vhodné k řešení problému, nachází jejich shodné, podobné a odlišné znaky, využívá získané vědomosti a dovednosti k nalezení dalších variant řešení a nenechá se odradit případným nezdarem.

Průřezová témata:

Osobnostní a sociální výchova – rozvoj schopností poznávání, rozvoj kreativity.

Mezipředmětové vztahy – výtvarná výchova, prvouka

Pomůcky:

Pracovní list č. 1	Okopírované pracovní listy, pastelky, mapa České republiky (školní atlas, vyznačení povrch a pohoří)+ okopírovaný úkol pro rychlejší žáky
Pracovní list č. 2	Okopírované pracovní listy, pastelky + okopírovaný úkol pro rychlejší žáky
Pracovní list č. 3	Okopírované pracovní listy + okopírovaný úkol pro rychlejší žáky
Pracovní list č. 4	Okopírované pracovní listy + okopírovaný úkol pro rychlejší žáky
Pracovní list č. 5	Okopírované pracovní listy, pastelky + okopírovaný úkol pro rychlejší žáky

Průběh vyučovací hodiny:

Žáci sedí v lavicích a pracují samostatně. Projedeme s žáky úkoly v pracovním listě, ale nemusíme se již tolik u úkolů zastavovat, protože žáci již pracovní list vypracovávali. Žáci, kteří budou hotovi dříve, pracují na úkolu navíc.

Když práci mají hotovou všichni, můžeme si do konce hodiny povídat o pověsti – co se žákům líbilo, zda na místě byli apod. Úkol navíc můžeme dát všem žákům, pokud si ho chtějí vypracovat.

6.4 Pracovní list č. 1: Jak se duch Muhu ujal vlády nad Jizerskými horami

6.4.1 Upravená pověst⁴

Odjakživa mají Krkonoše svého Krakonoše a Orlické hory Rampušáka. Jen Jizerské hory dlouho neměly svého dobrého ducha, který by ochraňoval a bděl nad tím, aby tu lidé nedělali nějakou nekalotu, měli se rádi a pracovali, jak káže odvěký zákon věčné a moudré přírody. Sešli se jednou Krakonoš s Rampušákem a uvažovali, co udělat, aby i Jizerské hory měly svého ochránce. Prohlédli si krajinu od Smrku po Oldřichovské sedlo a přes Černou Studnici až dolů k Jizeře. Pak se zastavili na dnešním Muchově, tehdy ještě kopci beze jména a řekli si: „Tady je to pravé místo. Odtud se dá vládnout nejen nad všemi kopci, lesy i loukami, ale i nad proradným lidským plemenem.“ A tak začal Krakonoš čarovat.

Nejdříve se na okolní hory snesla mlha a pak vítr, který se změnil rázem ve vichřici. Ta začala lomcovat skalami, země se chvěla, jako by uvnitř tisíce obrů přehrabovaly své poklady. Najednou se před Krakonošem otevřela skála a v ní stála postava. Měla namodralý plášť, jehož knoflíky byly z jizerského safíru a třpytily se jako hvězdy na obloze. A ve tváři měla vodové oči, podobné tůním na Čihadle nebo Knajpě. Voněla jehličím a měla dlouhé prsty, podobné kořenům buků. Když se jimi dotkl země, cítil její sebemenší záchvěv. Potom Krakonoš s Rampušákem promluvili k bytosti, aby ji poučili, co je jejím úkolem.

Už chtěl Krakonoš s Rampušákem odejít, když si vzpomněli, že nevědí, jak mu budou říkat. Najednou odkudsi z Černostudničního hřebene začala houkat sova své táhlé muhúúúú. A tak Krakonoše napadlo, že mu budou říkat Muhu, a při tom už zůstalo.

---

⁴ Zásady úprav pověsti viz kapitola 5.3.

6.4.2 Pracovní list

JAK SE DUCH MUHU UJAL VLÁDY NAD JIZERSKÝMI HORAMI

Odjakživa mají Krkonoše svého Krakonoše a Orlické hory Rampušáka. Jen Jizerské hory dlouho neměly svého dobrého ducha, který by ochraňoval a bděl nad tím, aby tu lidé nedělali nějakou nekalotu, měli se rádi a pracovali, jak káže odvěký zákon věčné a moudré přírody. Sešli se jednou Krakonoš s Rampušákem a uvažovali, co udělat, aby i Jizerské hory měly svého ochránce. Prohlédli si krajinu od Smrku po Oldřichovské sedlo a přes Černou Studnici až dolů k Jizeře. Pak se zastavili na dnešním Muchově, tehdy ještě kopci beze jména, a řekli si: „Tady je to pravé místo. Odtud se dá vládnout nejen nad všemi kopci, lesy i loukami, ale i nad proradným lidským plemenem.“ A tak začal Krakonoš čarovat.

Nejdříve se na okolní hory snesla mlha a pak vítr, který se změnil rázem ve vichřici. Ta začala lomcovat skalami, země se chvěla, jako by uvnitř tisíce obrů přehrabovalo své poklady. Najednou se před Krakonošem otevřela skála a v ní stála postava. Měla namodralý plášť, jehož knoflíky byly z jizerského safíru a třpytily se jako hvězdy na obloze. A ve tváři měla vodové oči, podobné tůním na Čihadle nebo na Knajpě. Voněla jehličím a měla dlouhé prsty, podobné kořenům buků. Když se jimi dotkla země, cítila její sebemenší záchvěv. Potom Krakonoš s Rampušákem promluvili k bytosti, aby ji poučili, co je jejím úkolem.

Už chtěl Krakonoš s Rampušákem odejít, když si vzpomněli, že nevědí, jak mu budou říkat. Najednou odkudsi z Černostudničního hřebene začala houkat sova své táhlé muhúúúúú. A tak Krakonoše napadlo, že mu budou říkat Muhu, a při tom už zůstalo.

ÚKOLY K TEXTU:

1) Na kterém kopci Krakonoš vyčaroval ducha Muhu?

- a) na Smrku
- b) na Černé Studnici
- c) na Muchově

2) Napiš, proč je důležité, aby lidé měli svého ducha hor.

---

3) Pokus se vysvětlit, co znamená slovo proradný. Toto slovo najdi i v textu a podtrhni.

---

4) Muhu měl plášť s knoflíky z jizerského safíru. Co by mohl safír být?

- a) drahokam
- b) květina
- c) brouk

5) Už víš, jak Muhu přišel ke svému jménu. Zkus vysvětlit, jak si myslíš, že ke svému jménu přišel Rampušák?

---

6) Mihu měl vodové oči podobné tůním na Čihadle. Co jsou tůně?

- a) drobné vodní plochy (např. malá jezírka)
- b) ryba
- c) houby

7) Napadá tě po přečtení pověsti jiné jméno pro ducha Jizerských hor? Napiš ho a odůvodni, proč toto jméno.

---

8) Vypiš z textu názvy míst, která ohraničují krajinu Jizerských hor.

---

9) Seřaď věty čísla 1 – 6 podle toho, jak probíhá děj pověsti.

- ___ Ze skály vyšla postava, která byla duchem Jizerských hor.
- ___ Když našli správné místo, Krakonoš začal čarovat.
- ___ Krakonoš s Rampuškem poučili ducha hor, co jsou jeho úkoly.
- ___ Sněhla se mlha, foukal vítr, země se zachvěla, až se před Krakonošem rozevřela skála.
- 1 Krakonoš se sešel s Rampuškem aby vytvořili dobrého ducha hor.
- ___ Krakonoš dal duchovi hor jméno Mihu.

10) Nakresli ilustraci k této pověsti.

Obrázek 4 - Pracovní list č. 1b

6.4.3 Úkol pro rychlejší žáky k pracovnímu listu č. 1

Obrázek 5 - Úkol pro rychlejší žáky č. 1

6.5 Pracovní list č. 2: O Sklenaříčkovi

6.5.1 Upravená pověst⁵

Vysoko nad Smržovkou při pravém břehu Kamenice se tyčí skála, které říkají Vyhlídka. Tam žil kdysi v dávných dobách lesní mužík, který sem přišel odněkud zdaleka. Nebyl to jen tak obyčejný lesní mužík, měl prý jakousi tajemnou moc a dovedl dělat věci, o nichž se lidem ani nezdálo. Byl ale velice smutný, protože neustále myslel na to, jak by vyrostl, aby mohl být člověkem.

Dlouhé dny vysedával na skále, ve které někdo vyhloubil veliké mísy, v nichž se lesní mužík mohl v létě i koupat. Tady seděl nejraději, protože odtud viděl až ke Kamenici. Tam byla u jednoho stavení hezká zahrádka, na níž občas pracovala dívka jménem Klárka.

Jednou si lesní mužík dodal odvahy a sestoupil dolů, aby požádal dívku o květinu. Klárka se na něj pěkně usmála a dala mu hořec. Lesní mužík běžel zpět na skálu, aby mu hořec nezvadl a dal ho do vody. Za nějaký čas se opět vrátil ke Klárce a zeptal se jí, zda si ho nechce vzít za muže. Klárka mu řekla, že se bude příští týden vdávat. Lesní mužík se vrátil na skálu a rozplakal se. Neplakal obyčejné slzy, ale perly.

Jednou šla Klárka s mužem na jahody a na skále uviděla krásné třpytivé korálky. Lesní mužík jí řekl, ať si je vezme. Lidem, kterým svůj poklad ukázala, se korálky velmi líbily a všichni se ptali, kde je získala. Lidé se rozběhli za lesním mužíkem a ten jim slíbil, že je korálky naučí dělat. Řekl jim, že si mají sehnat dřevo a křemen, postavit pec a zatopit, aby se křemen roztavil.

Lidé poslechli a od té doby začali v tomhle kraji vyrábět sklo. A aby z korálků měli radost i jinde, posílali je odtud daleko do světa.

Lesní mužík žil nad Smržovkou na skále ještě dlouho a lidé mu začali říkat Sklenaříček.

---

⁵ Zásady úprav pověsti viz kapitola 5.3.

6.5.2 Pracovní list

Vysoko nad Smržovkou při pravém břehu Kamenice se tyčí skála, které říkají Vyhlídka. Tam žil kdysi v dávných dobách lesní mužik, který sem přišel odněkud zdaleka. Nebyl to jen tak obyčejný lesní mužik, měl prý jakousi tajemnou moc a dovedl dělat věci, o nichž se lidem ani nezdálo. Byl ale velice smutný, protože neustále myslel na to, jak by vyrostl, aby mohl být člověkem.

Dlouhé dny vysedával na skále, ve které někdo vyhloubil veliké mísy, v nichž se lesní mužik mohl v létě i koupat. Tady seděl nejraději, protože odtud viděl až ke Kamenici. Tam byla u jednoho stavení hezká zahrádka, na níž občas pracovala dívka jménem Klárka.

Jednou si lesní mužik dodal odvahy a sestoupil dolů, aby požádal dívku o květinu. Klárka se na něj pěkně usmála a dala mu hořec. Lesní mužik běžel zpět na skálu, aby mu hořec nezvadl a dal ho do vody. Za nějaký čas se opět vrátil ke Klárce a zeptal se jí, zda si ho nechce vzít za muže. Klárka mu řekla, že se bude příští týden vdávat. Lesní mužik se vrátil na skálu a rozplakal se. Neplakal obyčejné slzy, ale perly.

Jednou šla Klárka s mužem na jahody a na skále uviděla krásné třpytivé korálky. Lesní mužik jí řekl, ať si je vezme. Lidem, kterým korálky ukázala, je velmi obdivovali a všichni se ptali, kde je získala. Lidé se rozběhli za lesním mužikem a ten jim slíbil, že je korálky naučí dělat. Řekl jim, že si mají sehnat dřevo a křemen, postavit pec a zatopit, aby se křemen roztavil.

Lidé poslechli a od té doby začali v tomhle kraji vyrábět skleněné korálky. A aby z korálků měli radost i jinde, posílali je odtud daleko do světa.

Lesní mužik žil nad Smržovkou na skále ještě dlouho a lidé mu začali říkat Sklenaříček.

ÚKOLY K TEXTU:

1) K pověsti nám chybí název. Zkus ho doplnit.

---

2) Co je Kamenice v této pověsti?

- a) strom
- b) řeka
- c) člověk

3) Proč lesní mužik začal plakat perly?

- a) Protože plakal každý den.
- b) Protože si ho Klárka nevezme za muže.
- c) Protože bylo ošklivé počasí.

4) Jak se lidé dozvěděli o lesním mužikovi? Kdo jim o něm řekl?

---

5) Podtrhni v textu věty, které jsou dokladem toho, že byl lesní mužik kouzelný.

6) Proč lidé lesnímu mužikovi dali jméno Sklenaříček?

Obrázek 6 - Pracovní list č. 2a

7) Od jakého slova je odvozen název květiny – „hořec“?

---

8) Napiš oba dva důvody, proč byl lesní mužik smutný a proč plakal.

1. _____ 2. _____

9) Seřaď věty čísla 1 – 6 podle toho, jak probíhá děj pověsti.

  1   Na Vyhliďku se přistěhoval lesní mužik.

_____ Lesní mužik začal plakat perly, protože si nemůže vzít Klárku.

_____ Lesní mužik naučil lidi v kraji vyrábět sklo.

_____ Dlouhé dny vysedával na skále a rozhlížel se po okolí.

_____ Lesní mužik dal Klárce perly jako dárek.

_____ Lesní mužik šel ke Klárce pro květinu.

10) Kdybys měl nakreslit ilustraci k této pověsti, co bys nakreslil? Napiš a pak nakresli.

Obrázek 7 - Pracovní list č. 2b

6.5.3 Úkol pro rychlejší žáky k pracovnímu listu č. 2

ÚKOL K PRACOVNÍMU LISTU Č. 2

Pokus se vymyslet 3–5 úkolů (otázek), na které mohou odpovědět spolužáci po přečtení této pověsti. K úkolům napiš i správnou odpověď.

Obrázek 8 - Úkol pro rychlejší žáky č. 2

6.6 Pracovní list č. 3: Obr pod Špičákem

6.5.1 Upravená pověst⁶

Když byli kolem Albrechtic ještě jen lesy a lesy, žil tu nedaleko řeky Kamenice uhlíř Florián. Celé dny kácel stromy, dělal z nich milíře, které poházel hlinou a dřevo pak zapálil. Z milířů stoupal dnem i nocí dým, ale ať uhlíř pracoval sebevíc, zbohatnout nemohl.

Floriánova žena mu pořád nadávala, že nemají dost peněz. A řekla mu: „Slyšela jsem, že na Špičáku žije obr, který má spoustu pokladů a cenností. A při měsíčku to své bohatství vynáší před jeskyni. Třpytí se to tam všude zlatem a kamením. Kdyby ses k obrovi někdy vydal, možná by ti něco dal.“

Co měl Florián dělat? Moc se mu nechtělo, ale přece jen se jednou vypravil ke Špičáku.

Chvíli obra pozoroval, jak vynáší své truhlice plné drahých kamenů a perel ven. Floriána ani nenapadlo chtít z těch pokladů něco pro sebe. Jen mu bylo divné, kde vzal obr takové bohatství. Když sluníčko začalo vycházet, uhlíř se vydal domů. Svě ženě pak ihned vyličil, co viděl a že si o nic neřekl. Žena mu začala nadávat: „Hňupe, hlupáku, budižkničemu, trdlo, hlavo dubová.“ Toto nadávání slyšel jejich soused. Uhlířova žena mu pak i vše řekla.

Další noci se soused vydal na Špičák a vzal si s sebou potah s koněm, aby mohl odvézt větší část obrova pokladu. Obr si ale souseda všiml, a jelikož věděl, že je chamtivý, hodil ho na potah a ten se kutálel dolů ze stráně. Domů se soused vrátil až k poledni celý potlučený. Rozhodl se, že za obrovým pokladem se už nikdy nevydá.

Uhlíř Florián dopadl lépe. Jednoho dne, když šel na dřevo do lesa, našel v lese zlatou sekyru, kterou tam položil obr. Prohlížel si ji, ale potom řekl, že taková sekyra se k ničemu nehodí. Obr vše slyšel a zjistil, že Florián není chamtivý. Vylezl z houští a Floriánovi dal novou sekyru. Zlatou sekyru mu nechal na památku na jejich setkání. Uhlíř poděkoval a zlatou sekyru hned v Jablonci prodal. Za peníze opravil chalupu a dceři postavil nový dům. A byl rád, že může dál pracovat jako uhlíř.

---

⁶ Zásady úprav pověsti viz kapitola 5.3.

6.6.2 Pracovní list

OBR POD ŠPIČÁKEM

Když byli kolem Albrechtic ještě jen lesy a lesy, žil tu nedaleko řeky Kamenice uhlíř Florián. Celé dny kácel stromy, dělal z nich milíře, které poházel hlinou a dřevo pak zapálil. Z milířů stoupal dnem i nocí dým, ale ať uhlíř pracoval sebevíc, zbohatnout se mu nedařilo.

Floriánova žena mu pořád nadávala, že nemají dost peněz. A řekla mu: „Slyšela jsem, že na Špičáku žije obr, který má spoustu pokladů a cenností. A při měsíčku to své bohatství vynáší před jeskyni. Třpytí se to tam všude zlatem a kamením. Kdyby ses k obrovi někdy vydal, možná by ti něco dal.“

Co měl Florián dělat? Moc se mu nechtělo, ale přece jen se jednou vypravil ke Špičáku.

Chvilí obra pozoroval, jak vynáší své truhlice plné drahých kamenů a perel ven. Floriána ani nenapadlo chtít z těch pokladů něco pro sebe. Jen mu bylo divné, kde vzal obr takové bohatství. Když sluníčko začalo vycházet, uhlíř se vydal domů. Své ženě pak ihned vyličil, co viděl a že si o nic neřekl. Žena mu začala nadávat: „Hňupe, hlupáku, budižkničemu, trdlo, hlavo dubová.“ Toto nadávání slyšel jejich soused. Uhlířova žena mu pak i vše řekla.

Další noci se soused vydal na Špičák a vzal si s sebou potah s koněm, aby mohl odvézt větší část obrova pokladu. Obr si ale souseda při krádeži všiml a taky viděl, jak je *chamtivý*. Hodil ho na potah a ten se s ním kutálel dolů ze stráně. Domů se soused vrátil až k poledni celý potlučený. Rozhodl se, že za obrovým pokladem se už nikdy nevydá.

_____ dopadl lépe. Jednoho dne, když šel na dřevo do lesa, našel v lese zlatou sekyru, kterou tam položil obr. Prohlížel si ji, ale potom řekl, že taková sekyra se k ničemu nehodí. Obr vše slyšel a zjistil, že Florián není chamtivý. Vylezl z houští a Floriánovi dal novou sekyru. A navíc mu nechal i zlatou sekyru na památku na jejich setkání. Uhlíř poděkoval a zlatou sekyru hned v Jablonci prodal. Za peníze opravil chalupu a dceři postavil nový dům. A byl rád, že může dál pracovat jako uhlíř.

ÚKOLY K TEXTU:

1) K čemu si myslíš, že sloužily milíře?

- a) ke kácení stromů
- b) k výrobě dřevěného uhlí
- c) k převozu dřeva

2) Co znamená slovo „chamtivý“?

_____

3) Podle čeho mohl obr vidět, že je soused chamtivý?

_____

4) V textu podtrhni nadávky ženy uhlíře. Vyber si jednu, napiš ji a doplň, od jakého slova byla odvozena nebo co znamená.

_____

_____

5) Doplň na volný řádek do textu vynechané slovo, kdo dopadl lépe.

- a) uhlířova žena
- b) obr
- c) uhlíř

6) Co to asi je potah s koněm? K čemu mohl sloužit? Pokus se to vysvětlit.

---

7) Proč si uhlíř myslel, že je mu zlatá sekyra k ničemu?

---

8) Vypiš z pověsti vlastní jména – názvy míst.

---

9) Seřaď věty čísla 1 – 6 podle toho, jak probíhá děj pověsti.

1 Nedaleko řeky Kamenice žil uhlíř Florián.

___ Uhlíř si neřekl o žádný drahý kámen od obra a šel domů.

___ Florián sekyru prodal a za peníze opravil svou chalupu a dceři postavil nový dům.

___ Florián našel v lese zlatou sekyru, kterou tam dal obr.

___ Žena poslala uhlíře k obrovi na Špičák pro poklad.

___ Uhlířova žena vše řekla i sousedovi, který se také vydal k obrovi pro poklad.

10) Kdybys měl nakreslit ilustraci, co bys nakreslil? Nejprve napiš a pak nakresli.

6.6.3 Úkol pro rychlejší žáky k pracovnímu listu č. 3

ÚKOL K PRACOVNÍMU LISTU Č. 3

Zahraj si na režiséra! Představ si, že chceš tuto pověst zahrát jako divadelní hru. Kolik herců bys potřeboval? Co by vše bylo potřeba k zahrání (kulisy, předměty,...)?

Pokus se vymyslet, co by bylo vše potřeba. K postavám zkus vybrat spolužáky ze třídy, kteří by se podle tebe hodili na danou roli.

Postavy: (nemusíš dodržet daný počet řádků)

- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____

Kulisy a předměty:

Další nápady režiséra:

Obrázek 11 - Úkol pro rychlejší žáky č. 3

6.7 Pracovní list č. 4: Dračí sluj

6.7.1 Upravená pověst⁷

Před mnoha lety se ve sluji na Dračím vrchu u Kateřinek usadil drak, který se tu objevil z ničeho nic. Brzy se stal postrachem celého kraje. Dříve tudy po chráněné stezce putovaly kupecké karavany do Lužice. Když se však objevil drak, kupci začali volit jinou cestu.

V této době bydlel nedaleko dračí sluje lesník, který měl dceru krásnou jako obrázek. Byla zasnoubená s mladým myslivcem z vedlejšího revíru a oba se těšili na svatbu. Jednoho dne však drak znenadání začal řvát: „Mám chuť na lesníkovu dceru, když mi ji nedáte, zahubím celé město!“

Lesník zbledl jako stěna a zvolal: „Dám ti všechno, všecičko, jenom ušetři mou dceru. Vezmi si moje pole, dům, peníze, vezmi si mě, svoje dítě ti ale nedám!“

Sobecký drak však na tuto úpěnlivou prosbu vůbec nereagoval. Svůj požadavek i svou výhrůžku opakoval den co den.

Když drak viděl, že řev nestačí, vylezl ze své sluje. Začal chrlit oblaka kouře, až se zatáhlo celé nebe. Zakryl tak slunce a celá liberecká kotlina se ocitla v neproniknutelné tmě. V té chvíli nezbývalo nic jiného, než k němu lesníkovu dceru přivést.

Už byla téměř u dračí sluje, když se objevil její milý, mladý myslivec. Jenom šťastnou náhodou se dozvěděl tu strašlivou zvěst o své nevěstě. Bez dlouhého rozmýšlení spěchal k dračí jeskyni. Na místě ihned strhl z ramene luk.

Byl dobrý střelec, zamířil, vystřelil a zasáhl draka šípem těsně vedle srdce. Ten chvíli tloukl křídly a mlátil ocasem do okolních skal, až kameny létaly široko daleko. Pak se náhle zklidnil a nápadně tiše zalezl do své sluje.

Od té doby si lidé myslí, že drak zahynul a že jedinou památkou na něj jsou kameny roztroušené po svazích Dračího vrchu.

On však není mrtvý, je jen raněný a v dračí sluji dál chrlí jedy a oheň. Proto bývá počasí na Liberecku tak nápadně odlišné od okolních míst.

---

⁷ Zásady úprav pověsti viz kapitola 5.3.

6.7.2 Pracovní list

DRAČÍ SLUJ

Před mnoha lety se ve sluji na Dračím vrchu u Kateřinek usadil drak, který se tu objevil z ničeho nic. Brzy se stal postrachem celého kraje. Dříve tudy po chráněné stezce putovaly kupecké karavany do Lužice. Když se však objevil drak, kupci začali volit jinou cestu.

V této době bydlel nedaleko dračí sluje lesník, který měl dceru krásnou jako obrázek. Byla zasnoubená s mladým myslivcem z vedlejšího revíru a oba se těšili na svatbu. Jednoho dne však drak znenadání začal řvát: „Mám chuť na lesníkovu dceru, když mi ji nedáte, zahubím celé město!“

_____ zbledl jako stěna a zvolal: „Dám ti všechno, všecičko, jenom ušetři mou dceru. Vezmi si moje pole, dům, peníze, vezmi si mě, svoje dítě ti ale nedám!“

Sobecký drak však na tuto úpěnlivou prosbu vůbec nereagoval. Svůj požadavek i svou výhrůžku opakoval den co den.

Když drak viděl, že řev nestačí, vylezl ze své sluje. Začal chrlit oblaka kouře, až se zatáhlo celé nebe. Zakryl tak slunce a celá liberecká kotlina se ocitla v neproniknutelné tmě. V té chvíli nezbývalo nic jiného, než k němu lesníkovu dceru přivést.

Už byla téměř u dračí sluje, když se objevil její milý, mladý myslivec. Jenom šťastnou náhodou se dozvěděl tu strašlivou zvěst o své nevěstě. Bez dlouhého rozmýšlení spěchal k dračí jeskyni. Na místě ihned strhl z ramene luk.

Byl dobrý střelec, zamířil, vystřelil a zasáhl draka šípem těsně vedle srdce. Ten chvíli tloukl křídly a mlátil ocasem do okolních skal, až kameny létaly široko daleko. Pak se náhle zklidnil a nápadně tiše zalezl do své sluje.

Od té doby si lidé myslí, že drak zahynul a že jedinou památkou na něj jsou kameny roztroušené po svazích Dračího vrchu.

On však není mrtvý, je jen raněný a v dračí sluji dál chrlí jedy a oheň. Proto bývá počasí na Liberecku tak nápadně odlišné od okolních míst.

ÚKOLY K TEXTU:

1) Z jakého slova je odvozené slovo kupecká?

- a) kupec
- b) kopec
- c) kopat

2) Co z uvedených možností je přirovnání? Toto přirovnání najdi a podtrhni v textu.

- a) bez dlouhého rozmýšlení
- b) krásná jako obrázek
- c) široko daleko

3) Znáš nějaké jiné přirovnání? Napiš je.

---

4) Proč myslivec nechránil svou nevěstu dřív?

Obrázek 12 - Pracovní list č. 4a

5) Určitě sis všiml/a, že je v textu vynechané slovo. Kdo mohl zblednout jako stěna?

- a) mladý myslivec
- b) lesníková žena (matka dívky)
- c) lesník (otec dívky)

6) Najdi a podtrhni v textu část věty – *opakoval den co den*.

Čím nelze nahradit v textu podtrženou část věty tak, aby se význam věty nezměnil?

- a) opakoval každý den
- b) opakoval obden
- c) opakoval dennodenně

7) Nahraď slovo *sluj* jiným slovem, které má stejný význam:

---

8) Rozhodni, co je myšleno spojením „odlišné počasí“ (na Liberecku)

- a) spíše lepší než jinde
- b) spíše horší než jinde
- c) v podstatě stejné jako jinde

9) Seřaď věty čísly 1 – 6 podle toho, jak probíhá děj pověsti.

_____ Jednoho dne drak začal řvát, že chce lesníkovu dceru.

_____ Celá liberecká kotlina se ocitla v neproniknutelné tmě.

_____ Drak najednou zalezl tiše do své sluje a zůstal tam.

_____ Lesníková dcera musí jít ke sluji k drakovi.

__1__ Drak se zničehonic usadil ve sluji u Kateřinek.

_____ Mladý myslivec spěchá ke sluji s lukem na rameni.

10) Kdybys měl nakreslit ilustraci k pověsti, co bys nakreslil? Nejprve to napiš, potom můžeš i nakreslit.

Obrázek 13 - Pracovní list č. 4b

6.7.3 Úkol pro rychlejší žáky k pracovnímu listu č. 4

ÚKOL K PRACOVNÍMU LISTU Č. 4

Pokus se vymyslet pro spolužáky křížovku. 4 otázky a odpovědi vybírej podle pověsti. Tajenka, která ti musí vyjít, bude DRAK.

Křížovka:

1. _____ D _____
2. _____ R _____
3. _____ A _____
4. _____ K _____

Otázky:

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

Obrázek 14 - Úkol pro rychlejší žáky č. 4

6.8 Pracovní list č. 5: Kámen Jezdec

6.8.1 Upravená pověst⁸

V Kateřinkách v údolí Černé Nisy, stojí velká skála zvaná Jezdec, která je opředená mnoha pověstmi. Podle pověsti je ve skále ukryt poklad nesmírné ceny, který stále čeká na toho, kdo ho vyzvedne. K pokladu je možné se dostat jen jednou za rok, na Květnou neděli, kdy se v kostele čtou pašije. Otvírá se trhlina ve skále, jež odkrývá přístupovou cestu k pokladu.

Poklad ve skále prý ukryli loupežníci, kteří se v těchto místech kdysi dávno skrývali. Jednou uspořádal pán na hradě Hamrštejně velký turnaj, na který pozval mnoho urozených rytířů. Večer před zahájením turnaje už byli všichni na místě, jen jeden z nejvzácnějších hostů, pan Hynek Berka z Dubé, chyběl.

Na Hamrštejně byla v plném proudu večerní zábava, zpěv a hudba se rozlévaly po okolní krajině, když se objevili dva muži z doprovodu pana Hynka. Sdělili všem, že je v údolí Černé Nisy přepadli loupežníci, kteří zajali jejich pána. Všichni přítomní se okamžitě rozhodli pána z Dubé vysvobodit.

Na loupežníky narazili u velké skály a zastihli je právě ve chvíli, kdy si rozdělovali lup. Opodál dva z nich hlídali spoutaného pána z Dubé. Rytíři hned zaútočili. Po chvíli se vítězství přiklánělo na stranu rytířů.

Nepříznivou situaci si nejdříve uvědomil loupežník Kurt von Landsberg. Skočil na svého koně a dlouhým skokem zmizel ve tmě lesa. Na místě, kde se jeho kůň odrazil, je dodnes vidět obtisk podkovy.

---

⁸ Zásady úprav pověsti viz kapitola 5.3.

6.8.2 Pracovní list

KÁMEN JEZDEC

V Kateřinkách v údolí Černé Nisy, stojí velká skála zvaná Jezdec, která je opředená mnoha pověstmi. Podle pověsti je ve skále ukryt poklad nesmírné ceny, který stále čeká na toho, kdo ho vyzvedne. K pokladu je možné se dostat jen jednou za rok, na Květnou neděli, kdy se v kostele čtou pašije. Otvírá se trhлина ve skále, jež odkrývá přístupovou cestu k pokladu.

Poklad ve skále prý ukryli loupežníci, kteří se v těchto místech kdysi dávno skrývali. Jednou uspořádal pán na hradě Hamrštejně velký turnaj, na který pozval mnoho urozených rytířů. Večer před zahájením turnaje už byli všichni na místě, jen jeden z nejvzácnějších hostů, pan Hynek Berka z Dubé, chyběl.

Na Hamrštejně byla v plném proudu večerní zábava, zpěv a hudba se rozlévaly po okolní krajině, když se objevili dva muži z doprovodu pana Hynka. Sdělili všem, že je v údolí Černé Nisy přepadli loupežníci, kteří zajali jejich pána. Všichni přítomní se okamžitě rozhodli _____ vysvobodit.

Na loupežníky narazili u velké skály a zastihli je právě ve chvíli, kdy si rozdělovali lup. Opodál dva z nich hlídali spoutaného pána z Dubé. Rytíři hned zaútočili. Po chvíli se vítězství přiklápělo na stranu rytířů.

Nepříznivou situaci si nejdříve uvědomil loupežník Kurt von Landsberg. Skočil na svého koně a dlouhým skokem zmizel ve tmě lesa. Na místě, kde se jeho kůň odrazil, je dodnes vidět obtisk podkovy.

ÚKOLY K TEXTU:

1) Kdo to byl loupežník? Od jakého slova vzniklo slovo loupežník?

- a) loupat
- b) loupit
- c) lepit

2) Doplní vynechané místo v textu. Koho se rozhodli vysvobodit?

- a) Kurta von Landsberg
- b) Hynka Berku z Dubé
- c) rytíře z hradu Hamrštejn

3) Proč si myslíš, že se pověst jmenuje Kámen Jezdec?

---

4) Květná neděle patří k oslavám Velikonoc. Podtrhni, co k Velikonocům patří.

pomlázka	Advent	kraslice	jesličky
beránek	stromček	zlaté prasátko	

5) Podtržená slova v textu nahraď jinými slovy se stejným významem.

Obrázek 15 - Pracovní list č. 5a

6) V pověsti se páni účastnili rytířského turnaje. Popiš, jak si představuješ rytíře.

---

7) Znáš jiný příběh (pohádku, pověst), ve kterém najdeme poklad ukrytý ve skále?

---

8) Do Kateřinek nás již jedna pověst zavedla. Víš, která to byla?

---

9) Seřaď věty čísla 1 – 6 podle toho, jak probíhá děj pověsti.

  1   Na hradě Hamrštejn se jednou uspořádal rytířský turnaj.

  .   Loupežník Kurt von Landsberg nasedl na svého koně a ujel.

   Muži z družiny pána z Dubé přivezlinzprávu, že pána zajali loupežníci.

   Na místě, kde se kůň odrazil, je dodnes vidět obtisk podkovy.

   Pán z Dubé na slavnost nedorazil.

   Všichni přítomní jeli pána zachránit.

10) Nakresli ilustraci k prvnímu odstavci pověsti.

Obrázek 16 - Pracovní list č. 5b

6.8.3 Úkol pro rychlejší žáky

ÚKOL K PRACOVNÍMU LISTU Č. 5

V pověsti byl zmíněný svátek Velikonoce. Napiš, jak probíhají oslavy tohoto svátku ve vaší rodině. Při psaní ti může pomoci úkol 4 z pracovního listu.

Velikonoce

Obrázek 17 - Úkol pro rychlejší žáky č. 5

6.9 Výstupní materiál – Průvodce Jizerských hor od 3. B

Závěrem celé práce byla tvorba knihy, při které žáci využili získané znalosti z metodických listů s pověstmi.

Žáci pracovali ve skupinách. Každá skupina si vylosovala jednu pověst, kterou měla za úkol zpracovat. Práci ve skupině si rozdělili, vzájemně spolupracovali a pomáhali si. Ke každé pověsti žáci nakreslili ilustraci, napsali stručný děj, vymysleli výlet k tomuto místu a doplnili o část turistické mapy s daným místem a trasou výletu. Žákům při tvorbě pomohl i pracovní list, do kterého doplňovali informace (viz příloha) a list pak následně nalepili do knížky.

Do každé skupiny žáci dostali čtvrtku velikosti A3, pracovní listy k vyplnění, turistickou mapu Jizerských hor, ofocenou část turistické mapy Jizerských hor s místem pověsti, pastelky a lepidlo.

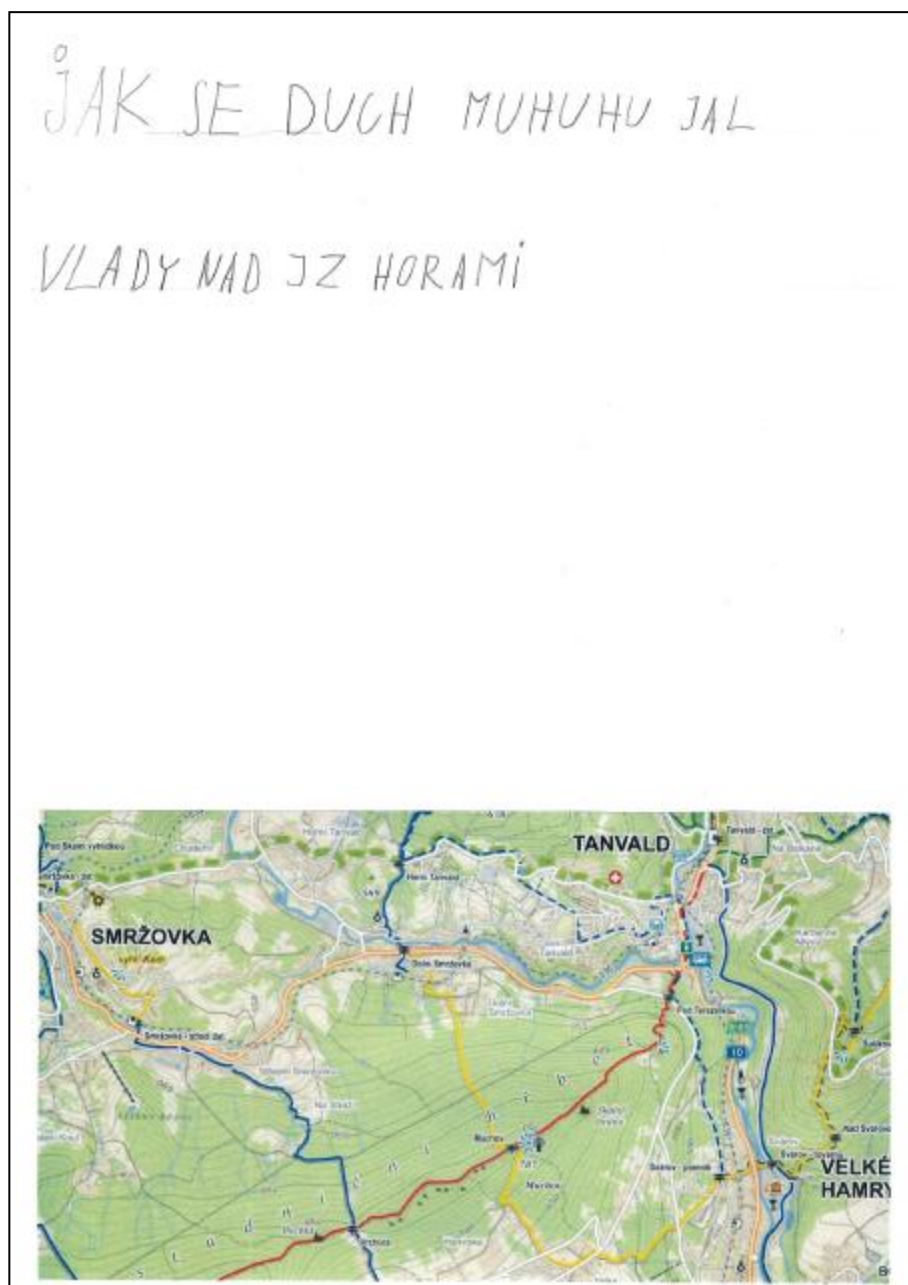
Ve skupině si žáci rozdělili úkoly. Každý žák ve skupině pracoval na jiném úkolu, ale v případě potřeby si vzájemně pomáhali.

Při hodině českého jazyka jsme si společně vyhodnotili splněné úkoly. Žáci si prohlédli vytvořené části knihy, objevovali případné nedostatky, které jsme pak společně odstranili. Celou práci s pověstmi jsme zhodnotili a ukončili.

Pro názornost jsem zařadila ukázkou jedné části Průvodce Jizerských hor. Celá kniha je součástí příloh.

6.9.1 Ukázka z Průvodce Jizerských hor

Obrázek 18 - Titulní strana pověsti

Obrázek 19 - Ilustrace k pověsti

Místo, kde se pověst odehrává:

Muchov

Postavy:

Krahonůš, Rampušák, Muhu

Stručný děj pověsti:

Krahonůš se sešel s Rampušákem aby vytvořili dobrého ducha hor. Když našli správné místo, Krahonůš začal čarovat. Inesla se mlha, foukal vítr, země se rozevíčela ať se před Krahonosem rozevíčela skála. Ze skály vyšla postava, která byla duchem jizerských hor. Krahonůš s Rampušákem poručili ducha hor co jím jeho víkoly. Krahonůš dal duchovi hor jméno Muhu.

Obrázek 20 - Stručný děj pověsti

Podle stopách pověsti

Cíl výletu:

Černá Dvůr

Proč zvolit tento výlet? Najdeme na trase turistické, přírodní nebo jiné zajímavosti?

Prostředí Královské a Romyšňákem vymysleli
mužičkovi jméno Michu.

Využití dopravy (autobus, vlak):

vlak

Trasa výletu:

Prostředí Královské a Liberce do Tanvaldu
vlakem pak po červé na Michu
Michu se napojíme na Dubou po
šedé spádky do Tanvaldu a pak do Dvůr.

Barvy turistických značek:

červená a šedá

Obrázek 21 - Trasa výletu k místu z pověsti

7 VÝSLEDKY A SHRUTÍ PŘÍMÉ PEDAGOGICKÉ PRÁCE

7.1 Obecná diskuze

Žáky práce s pověstmi velmi bavila a těšili se na další hodiny čtení, až si přečtou další pověst a splní zadané úkoly.

Práce s pověstmi byla zaměřená zejména na rozvoj čtenářské gramotnosti, proto tato práce mohla být reflexí úrovně čtenářské gramotnosti žáků i pro paní učitelku. Mohla si ověřit, jak žáci umí pracovat s textem, vyhledávat informace z textu, porozumět textu, hledat souvislosti a další dovednosti.

Kreslit ilustrace byl nejoblíbenější úkol žáků, a když viděli, že by měli jen napsat, jaká ilustrace by k pověsti byla vhodná, byli zklamaní. Mohli tedy u všech pověstí vyjádřit své pocity pomocí obrázku. Touto činností jsem podporovala mezipředmětové vztahy, a to propojení s výtvarnou výchovou.

Hodnocení třídní učitelky bylo velmi kladné. Oceňovala zejména nový způsob zpracování textových informací a obohacení hodin čtení.

Žáci se zajímavým způsobem dozvěděli nové informace vztahující se ke známým místům, tím se posilovala jejich hrdost k místu, kde bydlí. Je nesporné, že pověsti jsou cenným zdrojem poznatků, jak z oblasti reálií, tedy místa, kde se odehrávají, tak i obohacují slovní zásobu a rozvíjí fantazii. Svou dějovou linií s příčinnými a následkovými vztahy rozvíjí u dětí povědomí o struktuře vyprávěcího slohového postupu.

7.2 Hodnocení pracovních listů

Při hodnocení pracovních listů jsem hodnotila správnost splnění zadaných úkolů. Každou pověst jsem hodnotila samostatně. Pracovní listy jsem neznámkovala, ale za každou správnou odpověď mohl žák získat obrázek. Celkem každý mohl nasbírat až deset obrázků u každé pověsti. Na závěr dostali všichni žáci diplom za dobrou práci a plnění všech úkolů.

Mohla jsem sledovat, jak se u žáků, kteří byli na počátku práce pomalejší v plnění zadaných úkolů nebo si nevěděli s plněním úkolů rady, jejich práce postupně zlepšovala a zrychlovala a dosahovali čím dál lepších výsledků.

7.3 Hodnocení jednotlivých žáků

Pro celkové zhodnocení práce s pověstmi jsem vybrala několik žáků ze třídy s ohodnocenými výsledky jejich práce. Snažila jsem se vytvořit takový vzorek žáků, který bude zahrnovat jak žáky, kteří mají nějaké výchovné problémy nebo problémy s učením, tak i žáky, kteří mají ve škole dobré výsledky. Ke každému žákovi nejprve uvedu určité

informace týkající se jeho chování, přístupu k práci, poté jeho zapojení do práce s pověstmi a následně vyhodnotím výsledky jeho práce v uvedené tabulce.

Obecné údaje o vybraných žácích

- Kevin je žák, který kvůli svému chování patří ve třídě mezi problémové. Během hodin většinou vyrušuje ostatní spolužáky, neplní zadané úkoly, hraje si. Při čtení pověstí a plnění úkolů ale vydržel pracovat, protože to bylo pro něj něco nového. Pracoval pěkně, jen při jedné hodině vyrušoval a dostatečně se na práci nesoustředil, i tak získal 6 bodů z 10. Ostatní pověsti také zvládl dobře. To, že zvládl všechny pověsti nad polovinu bodů, je pěkný výsledek. Ukázka vyplněného pracovního listu č. 3 – viz příloha č. 2.
- Martin měl celkově třetí nejlepší výsledky. U tohoto žáka mě to mile překvapilo, protože většinou něco pomotá a kvůli tomu občas dostává i špatné známky. Tento žák je chytrý, ale někdy bývá nesoustředěný, přemýšlí nad něčím jiným než nad prací, a pak se mu práce nepovede. Práce s pověstmi ho velmi bavila. Říkal, že si rád čte a pověsti o místech, která znal všechny, se mu líbily.
- Šarlota měla celkově nejlepší výsledek ve třídě. U ní jsem dobrý výsledek očekávala. Je šikovná a ve třídě patří mezi prospěchově nejlepší. Ukázka vyplněného pracovního listu č. 2 – viz příloha č. 2.
- Ela je žačka s poruchou pozornosti (ADD). Vždy jsem ji nechala pracovat v klidu a měla na vše dostatek času. Ela si s tím poradila dobře a od třetí pověsti nepotřebovala ani čas navíc. Dokázala si najít svůj systém v práci a důležité pro ni bylo, že na konci může nakreslit ilustraci. Ela ráda a velmi pěkně kreslí a to ji motivovalo k tomu, aby všechny úkoly předtím zvládla udělat. Její výsledek беру jako hodně dobrý u dítěte s poruchou pozornosti. Ukázka vyplněného pracovního listu č. 4 – viz příloha č. 2.
- Honza je nejslabší a integrovaný žák ve třídě. Pověsti mu dělaly docela problém, neuměl si najít správný způsob, jak má při práci postupovat. Po menší pomoci na to ale přišel a došlo u něj ke zlepšení výsledků. U tohoto žáka byl vidět největší posun. U první pověsti moc nezvládal pracovat sám, nedokázal vyhledávat v textu informace k hledání odpovědí na otázky. Procházeli jsme pak zpětně spolu jeho práci a vyhledávali společně informace v textu a podtrhávali. Zjistil tak, jak má postupovat a že vyhledávání potřebných informací je vlastně jednoduché. Po dvou pověstech již zvládal práci mnohem lépe.

- Michal měl nejlepší výsledky z chlapců. Patří mezi prospěchově nejlepší žáky ve třídě, takže jsem u něj tyto výsledky předpokládala. Ukázka vyplněného pracovního listu č. 5 – viz příloha č. 2.
- Pawel je žák pocházející z Polska. I když chodí od první třídy do školy u nás, jeho otec pracuje v Polsku a Pawel do Polska často jezdí k babičce. Doma mluví převážně polsky. I když Pawel mluví dobře česky, mívá občas problémy v mluvnici. Jinak je to chytrý žák, u kterého převažují při hodnocení jedničky. Byla jsem zvědavá, jak zvládne práci s pověstmi. Pawel měl dobré výsledky. Ukázka vyplněného pracovního listu č. 1 – viz příloha č. 2.

Jméno žáka	Pověst 1	Pověst 2	Pověst 3	Pověst 4	Pověst 5
Kevin	6	7	6	7	8
Martin	9	10	9	8	9
Šarlota	10	10	8	10	10
Ela	8	9	8	9	9
Honza	4	4	7	6	8
Michal	10	10	8	9	9
Pawel	8	9	5	8	7

Tabulka 2 – Úspěšnost vyhotovení úloh (v absolutních hodnotách⁹)

⁹ Jak jsem zmínila v kapitole 6.2, bylo vždy 10 úloh v pracovním listě.

7.4 Náměty pro další práci

S pověstmi by se dalo pracovat určitě i dál. Pověsti s pracovními listy si okopírovaly i paní učitelky z ostatních třetích tříd. Jako další fáze by bylo možné uspořádat soutěžení mezi třetími třídami ve formě kvízu, soutěže družstev jednotlivých tříd nebo společný výlet formou stopované. Pověsti by šly s dětmi i zahrát formou dramatizace.

7.4.1 Návrh dramatizace pověsti

Jako příklad dalších úprav pověstí bych představila dramatickou úpravu pověsti Dračí sluj, určenou žákům 1. stupně (3.–5. ročník). Mohla by být použita jako představení pro rodiče ke slavnostnímu ukončení školního roku na základní škole. Požádala jsem dvě budoucí paní učitelky o reflexi k této dramatizaci. Tyto komentáře a zhodnocení viz strana 71.

7.4.1.1 Dramatizace pověsti Dračí sluj

Počet dětí: cca 12 (Při počtu žáků v běžné třídě doporučuji pověst secvičit ve 2 skupinách)

Hlavní postavy:

- vypravěč
- lesník
- lesníková dcera
- myslivec
- drak

Vedlejší role:

- pastevcí, ostatní lidé

Kostýmy:

- Vypravěč: klobouk, drží knihu – předčítá pověst z knihy, vše vypráví divákům
- Drak: tříhlavý drak – ušitý kostým z látky,
- Pastevcí: klobouky, vesty z kožešiny
- Lesník: lesnické oblečení, knír, pušku přes rameno
- Myslivec: lesnické oblečení, luk a šípy
- Lesníková dcera: šaty, věneček na hlavě
- Ostatní lidé: muži – klobouky, ženy – šátky

Kulisy:

- Dračí sluj – vyrobit vchod do dračí sluje pomocí kartonů
- Stromy – les
- Dům – hájovna nakreslená na kartonu

Vypravěč:	Před mnoha a mnoha lety se ve sluji na Dračím vrchu u Kateřinek usadil drak, který se tu objevil z ničeho nic. Brzy se stal postrachem celého kraje. Dříve tudy po chráněné stezce putovaly kupecké karavany do Lužice. Když se však objevil drak, kupci začali volit jinou cestu.
<i>1. část – děj se odehrává v lese, pod Dračí slují</i>	
Pastevec 1:	Dnes mi drak odnesl další kus z mého stáda!
Pastevec 2:	Mně už postupně odnesl celé stádo, už nemám nic.
Pastevec 1:	Ale můžeme být rádi, že jsme si uchránili alespoň vlastní život.
Pastevec 2:	Ano, to můžeme.
Vypravěč:	Vypadalo to, že jakmile drak vyžere dobytek, vrhne se na lidi. Zatím, aby ho uchlácholili a neškodil ještě víc, museli mu lidé z okolí jeho sluje obětovat každý rok jednoho člověka. V této době bydlel nedaleko dračí sluje lesník, který měl krásnou dceru. Byla zasnoubená s mladým myslivcem z vedlejšího revíru a oba se těšili na svatbu.
Drak:	Mám chuť na lesníkovu dceru! Když mi ji nedáte, zahubím celé město!
<i>2. část - děj se odehrává pod Dračí slují</i>	
Lesník:	Dám ti všechno, všecičko, jenom ušetří mou dceru. Vezmi si moje pole, dům, peníze, vezmi si mě, svoje dítě ti ale nedám!
Drak:	Řekl jsem, že chci tvou dceru, a nic jiného! Budu ti to opakovat každý den, dokud tak nebude.

3. část – děj se odehrává před hájovnou

- Ostatní lidé:** Ubohý lesníku, známe tvoje trápení, ale zachraň aspoň nás a naše děti!
- Lesník:** Obětuj svou dceru! Pokud ji nedáš, jsme ztraceni.
- Lesník:** Ale má dcera si má brát mladého myslivce! Co si teď počnu?
- Vypravěč:** Drak pořád řval, že chce lesníkovu dceru. Jednoho dne začal chrlit oblaka kouře, až se zatáhlo celé nebe. Zakryl tak slunce a celá liberecká kotlina se ocitla v neproniknutelné tmě.
- Lesníková dcera:** Drahý otče, už není žádná jiná možnost. Musím jít k drakovi. Jinak to nejde! Je to jediná naděje pro lidi z okolí.

4. část – děj se odehrává na cestě od hájovny k dračí sluji

- Vypravěč:** Vyprovázelo ji mnoho lidí. Už byla skoro u dračí sluje, když se objevil mladý myslivec.
- Myslivec:** Prosím vás, povězte mi, co se tu děje?
- Ostatní lidé:** Lesníková dcera jde k drakovi do sluje!
- Myslivec:** Cože? Ona se má stát potravou té strašné obludy? To nedovolím! Je to má nevěsta!
- Vypravěč:** Myslivec strhl z ramene luk a běžel ke sluji. Vystřelil a zasáhl draka šípem těsně vedle srdce. Drak chvíli tloukl křídly a mlátil ocasem do okolních skal. Pak se náhle zklidnil a nenápadně tiše zalezl do své sluje.
- Ostatní lidé:** Sláva! Ať žije mladý myslivec! Zachránil nejen svou nevěstu, ale i nás.
- Lesníková dcera:** Děkuji ti, že jsi mě zachránil.
- Myslivec:** Bez tebe by život pro mě neměl žádnou cenu. Raději bych zemřel, než abych tě ztratil.
- Vypravěč:** Od té doby si lidé myslí, že drak zahynul a že jedinou památkou na něj jsou kameny roztroušené po svazích Dračího vrchu. On však není mrtvý, je jen raněný a v dračí sluji dál chrlí jedy a oheň. Proto bývá počasí na Liberecku tak nápadně odlišné od okolních míst.

1. hodnocení práce:

„Nemám co vytknout. Pověst je vypracována hezky a srozumitelně pro děti. Líbí se mi scénář, který není přesně podle textu zkrácené pověsti. Také chválím zapojení všech dětí. Každé dítě si může vybrat roli větší nebo menší podle toho, jak se cítí. Pokud bych měla malý počet dětí, jistě bych zdramatizování pověsti využila.“ (Šárka Svratecká)

2. hodnocení práce:

„Celkově se mi pověst opravdu líbí. Také jsem z liberecka a proto si myslím, že tuto pověst využiji. Toto zpracování pověsti je pro děti srozumitelné. Věty přehledné, někdy delší, ale nemyslím si, že by to byl výrazný problém. Dramatizace je opravdu promyšlená, nenáročná pro žáky. Dramatizace je celkem krátká pro dobré zapamatování.

Určitě bych tuto pověst využila v budoucnu. Nejen na čtení, ale také jako dramatizaci. Celkově hodnotím velmi kladně.“ (Eliška Tvrdíková)

ZÁVĚR

Diplomová práce byla rozvržena do tří částí.

V první části nalezneme teoretické poznatky k pojmům čtenářská gramotnost, čtení a čtenářství, metody práce s textem a pověsti. Kapitoly byly věnovány mezinárodním programům měření čtenářské gramotnosti a postavení čtenářské gramotnosti v RVP ZV. Dále bylo v kapitolách zmíněno o četbě a čtení ve školním prostředí, různé techniky čtení, práce s textem během hodin literární výchovy. Na závěr byla představena pověst jako literární žánr a její možnosti využití na základní škole ve vyučování.

Druhá část byla zaměřena na tvorbu pracovních listů s pověstmi Jizerských hor. V kapitolách nalezneme seznámení s autory a jejich knihami pověstí, které jsem využila. Dále zde nalezneme postup při úpravě materiálu pro tvorbu pracovních listů. Pracovní listy byly určeny pro žáky 3. ročníků základní školy. Výstupem všech pracovních listů je tvorba vlastní knihy – Průvodce Jizerských hor. Tyto pracovní listy jsem realizovala s žáky 3. ročníku základní školy.

Ve třetí závěrečné části nalezneme průběh práce s žáky, výsledky vybraných prací, tvorba knihy a celkové zhodnocení práce.

Je mnoho možností, jak pracovat s literárními texty ve výuce na 1. stupni základní školy. V této práci nalezneme jeden návrh z možností. Může pomoci současným i budoucím učitelům ke zkvalitnění výuky čtení a čtenářských dovedností žáků primárního vzdělávání, vedoucí k rozvoji čtenářské gramotnosti. Diplomová práce může sloužit i jako inspirací pro další tvorbu pracovních listů. Praktickým zpracováním pověstí a na ně navazujícími aktivitami se ukázalo, že pověst jako literární žánr je vhodná k zařazení do výuky literární výchovy primárního vzdělávání a dá se s ní pracovat mnoha způsoby.

Seznam obrázků a tabulek

Obrázek 1 - Vztah čtenářské gramotnosti k ostatním složkám funkční gramotnosti (Najvarová, 2008, str. 10)	18
Obrázek 2 – Hlavní prvky procesu výuky	24
Obrázek 3 - Pracovní list č. 1a	41
Obrázek 4 - Pracovní list č. 1b	42
Obrázek 5 - Úkol pro rychlejší žáky č. 1	43
Obrázek 6 - Pracovní list č. 2a	45
Obrázek 7 - Pracovní list č. 2b	46
Obrázek 8 - Úkol pro rychlejší žáky č. 2	47
Obrázek 9 - Pracovní list č. 3a	49
Obrázek 10 - Pracovní list č. 3b	50
Obrázek 11 - Úkol pro rychlejší žáky č. 3	51
Obrázek 12 - Pracovní list č. 4a	53
Obrázek 13 - Pracovní list č. 4b	54
Obrázek 14 - Úkol pro rychlejší žáky č. 4	55
Obrázek 15 - Pracovní list č. 5a	57
Obrázek 16 - Pracovní list č. 5b	58
Obrázek 17 - Úkol pro rychlejší žáky č. 5	59
Obrázek 18 - Titulní strana pověsti	61
Obrázek 19 - Ilustrace k pověsti	62
Obrázek 20 - Stručný děj pověsti	63
Obrázek 21 - Trasa výletu k místu z pověsti	64
Tabulka 1 Souhrnný přehled materiálu	36
Tabulka 2 – Úspěšnost vyhotovení úloh (v absolutních hodnotách)	67

Seznam použitých zdrojů

- 1) ALTMANOVÁ, Jitka. Čtenářská gramotnost ve výuce: metodická příručka. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků (NÚV), divize VÚP, 2011. ISBN 978-80-86856-98-8.
- 2) JANÍK, T., RABUŠICOVÁ, M., 2009. Pedagogická encyklopedie. 1. vyd. Editor Jan PRŮCHA. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-546-2.
- 3) KOUDELKOVÁ, E., 2001. Pověsti z Liberce a Liberecka. Liberec: Kalendář Liberecka. ISBN 80-238-7692-9.
- 4) MAŇÁK, J., ŠVEC, V., 2003. Výukové metody. Brno: Paido. ISBN 80-7315-039-5.
- 5) METELKOVÁ SVOBODOVÁ, R., 2008. Čtenářská gramotnost z lingvodidaktického hlediska. 1. vyd. Ostrava: Pedagogická fakulta Ostravské univerzity. ISBN 978-80-7368-653-6.
- 6) METELKOVÁ SVOBODOVÁ, R., HYPLOVÁ, J., 2011. Strategie rozvíjení čtenářské gramotnosti v čítankách 1. stupně ZŠ. 1.vyd. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě. ISBN 978-80-7464-003-2.
- 7) METELKOVÁ SVOBODOVÁ, R., ŠVRČKOVÁ, M., 2010. Čtenářská gramotnost na 1. stupni ZŠ z pohledu vzdělávacího oboru Český jazyk a literatura. 1. vyd. Ostrava: Pedagogická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě. ISBN 978-80-7368-878-3.
- 8) MIKOLÁŠEK, V., 1996. Ďáblův doktor: Pověsti z korálkového kraje Železnobrodsko a Jablonecko. 2. vyd. Ilustroval Jan ČERNÝ. Turnov: Nakladatelství RA. ISBN 80-901697-2-4.
- 9) MOCNÁ, D., PETERKA, J., 2004. Encyklopedie literárních žánrů. Praha - Litomyšl: Paseka. ISBN 80-7185-669-X.
- 10) PETTY, G., 2006. Moderní vyučování. 4. Vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7367-172-7.
- 11) PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J., 2013. Pedagogický slovník. 7., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0403-9.
- 12) PROKOP, V., 2005. Teorie literatury, aneb, Několik praktických slovníčků literárních pojmů. Sokolov: O.K.-Soft.
- 13) SIROVÁTKA, O., 1998. Česká pohádka a pověst v lidové tradici a dětské literatuře. Praha: Ústav pro etnografii a folkloristiku AV ČR. ISBN 80-85010-06-2.

- 14) ŠIKULOVÁ, R., RYTÍŘOVÁ, V., 2006. Pohádkové příběhy k zábavě i k učení. Praha: Grada. ISBN 80-247-1361-6.
- 15) TOMAN, J., 2007. Didaktika čtení a primární literární výchovy. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. ISBN 978-80-7394-038-6.
- 16) Čtenářství. Otevřená encyklopedie Wikipedia [online] [vid. 2016-03-18].
Dostupné z:
<<https://cs.wikipedia.org/wiki/%C4%8Cten%C3%A1%C5%99stv%C3%AD>>
- 17) Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. 2016. Praha: NÚV.
[online] [vid. 2016-03-10]. Dostupné z:
<http://www.nuv.cz/uploads/RVP_ZV_2016.pdf>

PŘÍLOHY

Seznam příloh

Příloha č. 1: Přepsané originály využitých pověstí Jizerských hor	III
Příloha č. 2: Ukázky vyplněných pracovních listů žáky	XIV
Příloha č. 3 – Výstupní materiál – Průvodce Jizerských hor.....	XXIV

Příloha č. 1: Přepsané originály využitých pověstí Jizerských hor

Jak se duch Muhu ujal vlády nad Jizerskými horami

Vladimír Mikolášek

Odjakživa mají Krkonoše svého Krakonoše a Orlické hory Rampušáka. Jen Jizerské hory dlouho neměly svého dobrého ducha, který by je ochraňoval a bděl nad tím, aby tu lidé nedělali nějakou nekalotu, měli se rádi, pracovali a množili se i umírali, jak káže odvěký zákon věčné a moudré přírody.

Sešli se jednou Krakonoš s Rampušákem a uvažovali, co dělat, aby i Jizerské hory měly svého ochránce. Prohlédli si nejdřív kopce, louky a skály od Smrku po Oldřichovské sedlo a přes Černou Studnici až dolů k Jizeře, kde se do ní vlévá divoká Kamenice a dravý Žernovník.

Pak se zastavili na dnešním Muchově, tehdy ještě kopci beze jména, a řekli si: „Tady je to pravé místo. Je odsud vidět široko daleko a dá se odtud vládnout nejen nad všemi kopci, lesy i loukami, ale i nad proradným lidským plemenem.“

Rampušák, který je mladší než vládce krkonošských hor, se svým starším druhem souhlasil, a tak Krakonoš mohl začít čarovat.

Nejdříve se na okolní hory snesla mlha a pak vítr, který se rázem změnil ve vichřici. Ta začala lomcovat skalami, viklany v horách se začaly kymácet a země se zachvěla, jako by uvnitř tisíce obrů přehrabovaly své poklady. A pak se právě v místě, kde stáli oba tajemní vládci sousedních hor, náhle otevřela skála a byl vidět vchod do jakési jeskyně. Když mlha klesla, spatřil Krakonoš s Rampušákem uprostřed podzemí průsvitnou postavu, jakoby spředenou z mlh táhnoucích se ve dnech podymy nad kamenickým údolím. Měla na sobě namodralý plášť, jehož knoflíky byly jizerského safíru, a ve tváři vodové oči, ne nepodobné tůním na Čihadle nebo Knajpě. Voněla již z dálky jehličím a měla dlouhé prsty, podobné kořenům buků, které nevyvrátí ani ta největší vichřice. Když se jimi duch dotkl země, cítil každý její sebemenší záchvěv, i když přicházel až od Bílého Potoka nebo Černické skály.

Když si Krakonoš s Rampušákem prohlédli ducha, jehož stvořili, obrátil se Krakonoš k bytosti v namodralé jeskyni a pronesl několik prorockých vět:

„Budeš dbát na to, aby lid v tvém kraji byl pracovitý a spravedlivý, aby chudým křivditi nedal a ve vzájemné lásce žil, nespravedlnost a panovačnost aby trestal a zemi řádně obdělával. A abys mohl zblízka pozorovat život lidí a zvířat, smíš na sebe brát nejružnější podoby a v případě potřeby se můžeš učiniti i neviditelným.“

Krakonoš a Rampušák byli svým dílem spokojeni a už se chtěli s novým druhem rozloučit a poslat ho do jeho zelené říše, když si Rampušák, dobrý duch Orlických hor, náhle vzpomněl:

„Na něco jsme zapomněli!“

„Copak to je?“ zeptal se Krakonoš.

„Nevíme, jak mu budeme říkat ...“

„Máš pravdu, na to jsem opravdu zapomněl,“ přisvědčil Krakonoš.

Byla už noc a odkudsi z Černostudničního hřebene začala houkat sova své táhlé muhúúú.

„Co kdybychom ho nazvali Muhu?“ napadlo vládce Krakonoš.

A přitom už zůstalo.

(Ďáblův doktor)

O Sklenaříčkovi

Vladimír Mikolášek

Vysoko nad Smržovkou při pravém břehu Kamenice se tyčí skála, které říkají Vyhlídka. Tam žil kdysi v dávných dobách skřítek, který sem přišel odněkud zdaleka – nikdo nevěděl odkud. Ale nebyl to jen tak obyčejný lesní mužík, měl prý jakousi tajemnou moc a dovedl dělat věci, o nichž se lidem ani nezdálo. Byl to smutný skřítek, který neustále myslel na to, jak by vyrostl, aby mohl být – člověkem.

Dlouhé dny vysedával na skále, ve které někdo vyhloubil veliké mísy, v nichž se skřítek mohl v létě i koupat. Tady se zdržoval nejraději, protože odtud viděl až ke Kamenici. Tam byla u jednoho stavení hezká zahrádka, na níž občas pracovala dívka jménem Klára.

Jednou si skřítek dodal odvahy a sestoupil dolů, aby požádal dívku o květinu. Klárka se na něj pěkně usmála a dala mu hořec. Skřítek byl nadšen jeho krásou a při pohledu na Klárku se mu točila hlava. Poděkoval a běžel s darovanou květinou nahoru na skálu, aby ji dal do mísy, v níž se stále držela voda.

Hořec mu vydržel velmi dlouho a vždycky, když se skřítek podíval na modrou květinu, vzpomněl si na Klářinu krásu. Proč jen není větší, aby k té dívce mohl chodit častěji a vzít si ji třeba i za ženu?

Za čas se přesto zastavil u Klárky znovu. Když mu dala krásnou růži, dodal si skřítek odvahy a zeptal se, zda by se Klárka přece jen nechtěla stát jeho ženou.

„Já se budu příští týden vdávat,“ zasmálo se děvče.

Skřítek se vrátil na skálu a hořce se rozplakal.

Ale z očí mu tentokrát nekanuly obyčejné slzy, ale – perly! Kamenná mísa, kam třeptivé ze skřítkových očí padaly, byla za chvíli plná.

Jednou šla Klára s manželem do lesa na jahody a tu zahlédla na skále cosi zářivě lesklého. Shýbla se a ani nezpозorovala, že se na ni dívá malý mužíček.

„Jestli se ti líbí, vezmi si je a udělej si z nich náhrdelník,“ pravil k nim skřítek.

Klárka poslechla – a místo s jahodami přišla domů s plným košíčkem pestrobarevných perliček.

Lidem, kterým svůj poklad ukázala, se korálky velmi líbily a všichni se ptali, kde je získala. Klárka jim vysvětlila, jak k nim přišla, a lidé se hned rozběhli na skálu.

„Naučím vás ty korálky dělat,“ řekl jim skřítek. „Sežene si hodně dřeva a křemene, pak postavte pec a zatopte v ní, aby se křemen roztavil.“

Lidé poslechli a od té doby začali v tomhle kraji vyrábět sklo. A aby z korálků měli radost i jinde, posílali je odtud daleko do světa.

Skřítek žil ve skále nad Smržovkou ještě dlouho a lidé mu z vděčnosti za to, že je naučil dělat tak krásné věci, začali říkat Sklenaříček.

(Ďáblův doktor)

Obr pod Špičákem

Vladimír Mikolášek

Když byly kolem Albrechtic ještě jen lesy a lesy, žil tu nedaleko řeky Kamenice uhlíř Florián. Celé dny kácel stromy, dělal z nich milíře, které poházel hlínou a dřevo pak zapálil. Z milířů stoupal dnem i nocí dým, ale ať uhlíř pracoval sebevíc, zbohatnout nemohl.

A Floriánova žena to svému muži stále vyčítala:

„Umouněnce jeden, páchneš stále kouřem a smolou, a to, co za dřevěné uhlí dostaneš, nestačí ani na pořádné živobytí. Slyšela jsem, že ve Špičáku žije obr, který má tolik pokladů a cenností, že by za ně mohl koupit třeba celé navarovské panství i s frýdlantským. A při měsíčku to své bohatství vynáší před jeskyni. Třpytí se to tam všude zlatem a kamením, až zrak přechází. Kdyby ses k obrovi někdy vydal, možná by zbylo něco i pro tebe.“

„Ty máš pořád něco, ženo,“ ozval se uhlíř, „cožpak se obr bude se mnou bavit a něco mi dávat? A pak, kdoví, jestli je to s tím obrem a jeho poklady pravda!“

„Je. Babka kořenářka to říkala. Na vlastní oči viděla, jak se přehraboval v perlách a drahokamech... A jestli se tam nepůjdeš podívat, tak mi jen potvrdíš, že jsi budižkničemu a zbabělec.“

Co měl Florián dělat?

Moc se mu nechtělo, ale přece jen se jednou, když byla noc nejjasnější a měsíční paprsky malovaly vše na modro a stříbrno, vypravil ke Špičáku. Čím výše stoupal, tím častěji musel přeskakovat vývraty a soušky. Nahoře se posadil na kámen a čekal, co se bude dít a zda z některé skály nevystoupí ten pohádkově bohatý obr.

Čekal poměrně dlouho. Nad Floriánovou hlavou přeletěla sova. Florián se za ní ohlížel, když náhle zaslechl jakési zavržení. To se asi pohnula skála! Florián se ukryl do křoví a pozorně se rozhlížel kolem sebe.

Ze Špičáku opravdu vystoupil obr. Co krok, to zadunění! Když mohutnou pravicí odsunul skálu, protáhl se a zív, až se stromy kolem ohýbaly. Pak se obrátil a začal vynášet na palouk drahé kameny a prsteny, ale i meče posázené perlami, chocholy k rytířským přilbám, štíty pobité zlatem a drahá roucha posítá třpytem safírů.

Floriána ani nenapadlo chtít z těch pokladů něco pro sebe. Jen mu bylo divné, kde vzal obr toliké bohatství a jak se všechny ty věci vejdu do nevelké skály.

Pak se hromotluk začal se svými věcmi těšit, díval se broušenými kameny proti hvězdám, leštil prsteny a diadémy a rovnal roucha. Trvalo to skoro až do rána.

Když se té zábavy nabažil, začal zase všechnu nádheru ukládat do truhel, které pak odnesl do jeskyně. Měsíc pohasínal, na východě začala obloha růžovět, a když vyslalo slunce na Špičák svůj první paprsek, zavržala opět skála a obr v ní zmizel.

Uhlířova žena právě vstávala, když se Florián vracel domů.

„Tak co jsi viděl?“ ptala se uhlířka zvědavě.

„Kořenářka měla pravdu,“ odpověděl uhlíř a začal ženě vykládat, co všechno má obr schováno ve skále.

„A řekl sis o něco?“

„Proč bych si měl o něco říkat?“

„Hňupe, hlupáku, budižkničemu, trdlo, hlavo dubová,“ nadávala uhlířka. „Mám já to doma nemehlo. Cožpak jsi nemohl obra poprosit alespoň o jeden kamínek nebo perličku? Co by mu to udělalo? A nám by to pomohlo.“

A nadávala tak hlasitě, až to uslyšel sousek z protější stráně.

„Copak vás tak rozzlobilo, sousedko?“ zavolal.

„Představte si, že ten můj trulant viděl dnes v noci pod Špičákem obrův poklad, a vůbec nic z toho nepřinesl!“ A začala sousedovi vykládat, co všechno skrývá hora, kde už oba tolik let spolu pálí dřevěné uhlí.

Soused bedlivě poslouchal a na ledacos se vyptával. Uhlířčino vyprávění mu vnuklo odvážný plán: vypraví se také na Špičák a vezme si sebou potah, aby toho bohatství mohl přivést dolů víc.

Hned příští noci zapřáhl kobytku do vozu a vytrvale ji pobízel bičem, aby se dostal s potahem co nejvýš. Když dojel na místo, které mu popsala Floriánova žena, přivázal koně ke stromu a pěšky vystoupil k obrově skále.

Odehrálo se to stejně jako včera. Obr opět vynesl poklad před jeskyni a začal se těšit svým bohatstvím. Sousedovi se potily ruce a mohl na cennostech oči nechat. „Kdybych měl jen polovinu toho, co tu vidím,“ myslel si, „budu nejbohatší v celých Jizerských horách. A kdyby nebyl obr tak silný, vzal bych mu třeba i celou truhlu.“

Když chtěl obr svůj poklad k ránu uložit zase do jeskyně, najednou z úkrytu zařičel sousedův kůň. Obr sebou trhl a silným hlasem vykřikl:

„Je tu někdo?“

„J...já...u...uhlíř z Albrechtic...jedu ze Smržovky a trochu jsem se opozdil...”

„A co tady dělá ten vůz?” vyptával se obr.

„Chtěl jsem koupit cestou pytel soli,” lhal.

„Lžeš! Vzal si ho proto, abys mohl odvézt můj poklad, chamtivče!” rozčílil se obr a zlostně strčil do kolesky. Ta se začala převracet a kutálela se tak dlouho, až se zřítila do rokle. Kobylce se při tom naštěstí rozepjaly postraňky. Dala se do klusu a zastavila se až doma na dvoře.

Když uhlířova žena viděla, že se kobylka vrátila sama, tuze se polekala. Chamtivý uhlíř přišel až k poledni. Spíše se dobelhal. Pak vyprávěl ženě, co zažil. Své vyprávění ukončil slovy, že za obrovským pokladem na Špičák už nikdy nepůjde.

Daleko lépe však pořídil Florián.

Když jednou šel jednou kácet stromy, uviděl na pařezu ležet krásnou sekeru. Třpytila se na slunci, jako by byla ze zlata.

A skutečně z pravého zlata byla! Florián ji prohlížel, zkoušel ostří a chtěl ji odložit:

„Vždyť ta sekyra není k ničemu, brzo by se ztupila. Lepší by byla obyčejná z ocele.”

Nevšiml si však, že jej přitom z houští pozoruje obr.

„Vidím, že nejsi chamtivý, uhlíři,” řekl, když vyšel z úkrytu. „Tady máš sekyru z ocele a zlatou si nech na památku na naše setkání.”

Uhlíř poděkoval a skutečně pak zlatou sekyru v Jablonci prodal. Za peníze si opravil stavení a dceři postavil ve Smržovce dům. Byl rád, že měl obyčejnou sekyru, se kterou si mohl dál vydělávat poctivě své živobytí.

(Ďáblův doktor)

Dračí sluj

Eva Kubelková

Před mnoha lety se ve sluji na Dračím vrchu u Kateřinek usadil drak, který se tu objevil z ničeho nic. Brzy se stal postrachem celého kraje a byl důvodem jeho počínajícího úpadku. Dříve tudy po chráněné stezce putovaly kupecké karavany do Lužice, když se však objevil drak, kupci se začali rozmyšlet, jestli nebude lépe zvolit jinou cestu. Vždyť nikdo tehdy nevěděl, jestli pouť těmi místy přežije. Mnozí obyvatelé kraje raději odcházeli z domovů, kde si nebyli jisti svým životem, ani životem svého dobytka, který pro ně byl hlavní obživou. Nejednomu pastevci drak odnesl kus po kuse i celé stádo, a často ten pastevec mohl být rád, že si zachránil alespoň vlastní život. Ti z obyvatel, kteří nemohli odejít, prožívali život plný napětí z budoucnosti. Nejenže hrozila ztráta možnosti obživy, ale vypadalo to, že až drak vyžere dobytek, vrhne se na lidi. Zatím, aby ho uchlácholili a neškodil jim ještě víc, museli mu lidé z okolí jeho sluje obětovat každý rok jednoho člověka.

V té době bydlel nedaleko dračí sluje lesník, který měl krásnou dceru. Byla zasnoubená s mladým myslivcem z vedlejšího revíru a oba se těšili na svatbu. Jednoho dne však drak znenadání začal řvát: „Mám chuť na lesníkovu dceru, když mi ji nedáte, zahubím celé město!“

Starý lesník zbledl jako stěna a zavolal: „Dám ti všecko, všecičko, jenom ušetři mou dceru. Vezmi si moje pole, dům, peníze, vezmi si mě, svoje dítě ti nedám!“

Sobecký drak však na tuto úpěnlivou prosbu vůbec nereagoval, a svůj požadavek i svou výhrůžku opakoval den co den. Tu přišli ke starému lesníkovi lidé z okolí a naříkali: „Ubohý lesníku, známe tvoje trápení, ale zachraň aspoň nás a naše děti! Obětuj svou dceru, pokud ji nedáš, jsme ztraceni.“

Starý otec si zoufal, pochopil, že stojí před těžkou volbou. A do toho drak neustále volal to samé: „Chci lesníkovu dceru, jinak zahubím celé město!“

Když viděl, že řev nestačí, vylezl ze své sluje a začal chrlit oblaka kouře, až se zatáhlo celé nebe. Zakryl tak slunce, a celá liberecká kotlina se ocitla v neproniknutelné tmě. V té chvíli nezbývalo nic jiného, než k němu lesníkovu dceru přivést. Vyprovázelo ji mnoho lidí a ona šla zoufalá, ale odhodlaná, protože věděla, že to je jediná naděje pro lidi z okolí.

Už byla téměř u dračí sluje, když se objevil její milý, mladý myslivec. Byla to náhoda, protože tím, že nežil v místě, o ničem nevěděl. Prorazil zástup lidí a zeptal se: „Co se tu děje?“

Teprve tehdy uslyšel tu strašnou zvěst o své nevěště.

„Cože, ty se máš stát potravou téhle strašné obludy?“ vykřikl a bez dlouhého rozmýšlení strhl z ramene luk.

Byl dobrý střelec, zamířil, vystřelil a zasáhl draka šípem těsně vedle srdce. Ten chvíli tloukl křídly a mlátil ocasem do okolních skal, až krev a drť kamení padala na nejbližší stojící lidi. Pak se náhle zklidnil a nápadně tiše zalezl do své sluje.

Všichni přítomní se vrhli k mladému myslivci a zahrnuli ho díky. Blahořečení nebralo konce, vždyť nezachránil jen svou nevěstu, ale celý zdejší kraj.

Od té doby si lidé myslí, že drak zahynul a že jedinou památkou na něj jsou kameny roztroušené po svazích Dračího vrchu. On však není mrtvý, je jen raněný a v dračí sluji dál chrlí jedy a oheň. Proto bývá počasí na Liberecku tak nápadně odlišné od okolních míst.

(Pověsti z Liberce a Liberecka)

Kámen Jezdec

Eva Koudelková

V Kateřinkách, v údolí Černé Nisy, stojí velká skála zvaná Jezdec, která je opředená mnoha pověstmi. Jedna z nich vypráví o krásné lesní žínce, již tu bylo vídat za měsíčných nocí. Seděla na Jezdci a svou krásou i svým hlasem očarovávala srdce mužů, kteří tudy měli cestu. Kdo z nich podlehl jejímu kouzelnému hlasu a snažil se k ní přiblížit, sešel ze světa záhadnou smrtí.

Podle jiné pověsti je ve skále ukryt poklad nesmírné ceny, který stále čeká na toho, kdo ho vyzvedne. K pokladu je možné se dostat jen jednou za rok, na Květnou neděli, kdy se v libereckém kostele čtou pašije. To, se otvírá trhlina ve skále, jež odkrývá přístupovou cestu k pokladu. Zatím se však k němu nikdo nedostal.

Poklad ve skále prý ukryli loupežníci, kteří v těchto místech dlouho skrývali. Odtud také podnikali výpady proti kupeckým karavanám, směřující do Lužice. Jedním z nejnebezpečnějších zloduchů, působících tady dlouhá léta, byl odvážný loupežník Kurt von Landsberg. On i jeho druhové okrádali cestující, vtrhávali do vesnic, loupili u nejbohatších sedláků, a když jim kladli odpor, neváhali je zabít. Tomu však měla být učiněna přítrž.

Jednou uspořádal pán na hradě Hamrštejně velký turnaj, na který pozval mnoho urozených rytířů. Večer před zahájením turnaje už byli všichni na místě, jen jeden z nejvzácnějších hostů, pan Hynek Berka z Dubé, chyběl. Brzy se zjistilo, co bylo příčinou jeho zdržení.

Na Hamrštejně byla v plném proudu večerní zábava, zpěv a hudba se rozléhaly po okolní krajině, když se objevili dva muži z doprovodu pana Hanka. Byli celí potrhání a zakrvácení a všem užaslým hostům sdělovali, že je v údolí Nisy přepadli loupežníci, kteří zajali jejich pána. Všichni přítomní se okamžitě rozhodli pána z Dubé osvobodit. Rozkurážení množstvím vína, jež vypili, rychle osedlali koně a uháněli k místu přepadení.

Na loupežníky narazili u velké skály a zastihli je právě ve chvíli, kdy si rozdělávali lup. Opodál dva z nich hlídali spoutaného pána z Dubé. Rytíři hned zaútočili a nastal krvavý boj, v němž byli loupežníci v menšině. I když se dlouho bránili, vítězství se přiklonilo na stranu rytířů.

Nepříznivou situaci si nejdříve uvědomil Kurt von Landsberg. Když viděl, že potyčka pro ně neskončí dobře, skončil na svého koně a dlouhým skokem zmizel ve tmě lesa. Na místě, kde se jeho kůň odrazil, je dodnes vidět otisk podkovy, podle níž skála získala své jméno Jezdec.

(Pověsti z Liberce a Liberecka)

Příloha č. 2: Ukázky vyplněných pracovních listů žáky

Pavel W. P. W. 80

JAK SE DUCH MUHU UJAL VLÁDY NAD JIZERSKÝMI HORAMI

Odjakživa mají Krkonoše svého Krakonoše a Orlické hory Rampušáka. Jen Jizerské hory dlouho neměly svého dobrého ducha, který by ochraňoval a bděl nad tím, aby tu lidé nedělali nějakou nekalotu, měli se rádi a pracovali, jak káže odvěký zákon věčné a moudré přírody. Sešli se jednou Krakonoš s Rampušákem a uvažovali, co udělat, aby i Jizerské hory měly svého ochránce. Prohlédli si krajinu od Smrku po Oldřichovské sedlo a přes Černou Studnici až dolů k Jizeře. Pak se zastavili na dnešním Muchově, tehdy ještě kopci beze jména, a řekli si: „Tady je to pravé místo. Odtud se dá vládnout nejen nad všemi kopci, lesy i loukami, ale i nad proradným lidským plemenem.“ A tak začal Krakonoš čarovat.

Nejdříve se na okolní hory snesla mlha a pak vítr, který se změnil rázem ve víchřici. Ta začala lomcovat skalami, země se chvěla, jako by uvnitř tisíce obrů přehrabovalo své poklady. Najednou se před Krakonošem otevřela skála a v ní stála postava. Měla namodralý plášť, jehož knoflíky byly z jizerského safíru a třpytily se jako hvězdy na obloze. A ve tváři měla vodové oči, podobné tůním na Čihadle nebo na Knajpě. Voněla jehličím a měla dlouhé prsty, podobné kořenům buků. Když se jimi dotkla země, cítila její sebemenší záchvěv. Potom Krakonoš s Rampušákem promluvili k bytosti, aby ji poučili, co je jejím úkolem.

Už chtěl Krakonoš s Rampušákem odejít, když si vzpomněli, že nevědí, jak mu budou říkat. Najednou odkudsi z Černostudničního hřebene začala houkat sova své táhlé muhúúúú. A tak Krakonoše napadlo, že mu budou říkat Muhu, a při tom už zůstalo.

ÚKOLY K TEXTU:

1) Na kterém kopci Krakonoš vyčaroval ducha Muhu?

a) na Smrku
☒ b) na Černé Studnici
c) na Muchově

2) Napiš, proč je důležité, aby lidé měli svého ducha hor.

☐ Alť se cítí bezpečně.

3) Pokus se vysvětlit, co znamená slovo proradný. Toto slovo najdi i v textu a podtrhni.

☐ Proradný znamená slůvko.

4) Muhu měl plášť s knoflíky z jizerského safíru. Co by mohl safír být?

☒ a) drahokam
b) květina
c) brouk

5) Už víš, jak Muhu přišel ke svému jménu. Zkus vysvětlit, jak si myslíš, že ke svému jménu přišel Rampušák?

☐ Ať byli domů se byla síma a bylo tam hodně rampušků

Pavel W.

6) Muhu měl vodové oči podobné tůním na Čihadle. Co jsou tůně?

- a) drobné vodní plochy (např. malá jezírka)
- b) ryba
- c) houby

7) Napadá tě po přečtení pověsti jiné jméno pro ducha Jizerských hor? Napiš ho a odůvodni, proč toto jméno.

Orlík Kuli tomu že jak ho shoořili ho nad nim
ležel orel.

8) Vypiš z textu názvy míst, která ohraničují krajinu Jizerských hor.

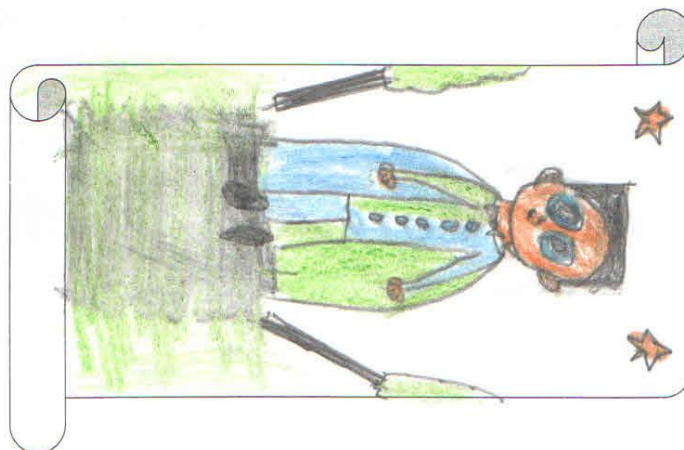
Krakonoš Orlice

9) Seřaď věty čísky 1 – 6 podle toho, jak probíhá děj pověsti.

- 4 Ze skály vyšla postava, která byla duchem Jizerských hor.
- 2 Když našli správné místo, Krakonoš začal čarovat.
- 5 Krakonoš s Rampušákem poučili ducha hor, co jsou jeho úkoly.
- 3 Snesla se mlha, foukal vítr, země se zachvěla, až se před Krakonošem rozevřela skála.
- 1 Krakonoš se sešel s Rampušákem aby vytvořili dobrého ducha hor.
- 6 Krakonoš dal duchovi hor jméno Muhu.

10) Nakresli ilustraci k této pověsti.

Lesní mužík

Vysoko nad Smržovkou při pravém břehu Kamenice se tyčí skála, které říkají Vyhlídka. Tam žil kdysi v dávných dobách lesní mužík, který sem přišel odněkud zdaleka. Nebyl to jen tak obyčejný lesní mužík, měl prý jakousi tajemnou moc a dovedl dělat věci, o nichž se lidem ani nezdálo. Byl ale velice smutný, protože neustále myslel na to, jak by vyrostl, aby mohl být člověkem.

Dlouhé dny vysedával na skále, ve které někdo vyhloubil veliké mísy, v nichž se lesní mužík mohl v létě i koupat. Tady seděl nejraději, protože odtud viděl až ke Kamenici. Tam byla u jednoho stavení hezká zahrádka, na níž občas pracovala dívka jménem Klárka.

Jednou si lesní mužík dodal odvahy a sestoupil dolů, aby požádal dívku o květinu. Klárka se na něj pěkně usmála a dala mu hořec. Lesní mužík běžel zpět na skálu, aby mu hořec nezvadl a dal ho do vody. Za nějaký čas se opět vrátil ke Klárce a zeptal se jí, zda si ho nechce vzít za muže. Klárka mu řekla, že se bude příští týden vdávat. Lesní mužík se vrátil na skálu a rozplakal se. Neplakal obyčejné slzy, ale perly.

Jednou šla Klárka s mužem na jahody a na skále uviděla krásné třpytivé korálky. Lesní mužík ji řekl, ať si je vezme. Lidem, kterým korálky ukázala, je velmi obdivovali a všichni se ptali, kde je získala. Lidé se rozběhli za lesním mužíkem a ten jim slíbil, že je korálky naučí dělat. Řekl jim, že si mají sehnat dřevo a křemen, postavit pec a zatopit, aby se křemen roztavil.

Lidé poslechli a od té doby začali v tomhle kraji vyrábět skleněné korálky. A aby z korálků měli radost i jinde, posílali je odtud daleko do světa.

Lesní mužík žil nad Smržovkou na skále ještě dlouho a lidé mu začali říkat Sklenáříček.

ÚKOLY K TEXTU:

1) K pověsti nám chybí název. Zkus ho doplnit.

Lesní mužík

2) Co je Kamenice v této pověsti?

- a) strom
- b) řeka
- c) člověk

3) Proč lesní mužík začal plakat perly?

- a) Protože plakal každý den.
- b) Protože si ho Klárka nevezme za muže.
- c) Protože bylo ošklivé počasí.

4) Jak se lidé dozvěděli o lesním mužíkovi? Kdo jim o něm řekl?

Klárka jim to řekla. Viděli klárčiny korálky a ptali se kde je vzala.

5) Podtrhni v textu věty, které jsou dokladem toho, že byl lesní mužík kouzelný.

6) Proč lidé lesnímu mužíkovi dali jméno Sklenáříček?

Protože jim řekl jak se vyrábí skleněné korálky.

Kvapilová, J.

- 7) Od jakého slova je odvozen název květiny – „hořec“?

od hořkij

- 8) Napiš oba dva důvody, proč byl lesní mužík smutný a proč plakal.

1. nevěděl jak využít

2. Klárka si ho nevezla

- 9) Seřaď věty čísla 1 – 6 podle toho, jak probíhá děj pověsti.

1 Na Vyhlídku se přistěhoval lesní mužík.

4 Lesní mužík začal plakat perly, protože si nemůže vzít Klárku.

6 Lesní mužík naučil lidi v kraji vyrábět sklo.

2 Dlouhé dny vysedával na skále a rozhlížel se po okolí.

5 Lesní mužík dal Klárce perly jako dárek.

3 Lesní mužík šel ke Klárce pro květinu.

- 10) Kdybys měl nakreslit ilustraci k této pověsti, co bys nakreslil? Napiš a pak nakresli.

lesního mužíka jak sedí ve skále

OBR POD ŠPIČÁKEM

Když byli kolem Albrechtic ještě jen lesy a lesy, žil tu nedaleko řeky Kamenice uhlíř Florián. Celé dny kácel stromy, dělal z nich milíře, které poházel hlinou a dřevo pak zapálil. Z milířů stoupal dnem i nocí dým, ale ať uhlíř pracoval sebevíc, zbohatnout se mu nedařilo.

Floriánova žena mu pořád nadávala, že nemají dost peněz. A řekla mu: „Slyšela jsem, že na Špičáku žije obr, který má spoustu pokladů a cenností. A při měsíčku to své bohatství vynáší před jeskyni. Třpytí se to tam všude zlatem a kamením. Kdyby ses k obrovi někdy vydal, možná by ti něco dal.“

Co měl Florián dělat? Moc se mu nechtělo, ale přece jen se jednou vypravil ke Špičáku.

Chvilí obra pozoroval, jak vynáší své truhlice plné drahých kamenů a perel ven. Floriána ani nenapadlo chtít z těch pokladů něco pro sebe. Jen mu bylo divné, kde vzal obr takové bohatství. Když sluníčko začalo vycházet, uhlíř se vydal domů. Své ženě pak ihned vyličil, co viděl a že si o nic neřekl. Žena mu začala nadávat: „Hňupe, hlupáku, budízkničemu, trdlo, hlavo dubová.“ Toto nadávání slyšel jejich soused. Uhlířova žena mu pak i vše řekla.

Další noci se soused vydal na Špičák a vzal si s sebou potah s koněm, aby mohl odvézt větší část obrova pokladu. Obr si ale souseda při krádeži všiml a taky viděl, jak je chamtivý. Hodil ho na potah a ten se s ním kutálel dolů ze stráně. Domů se soused vrátil až k poledni celý potlučený. Rozhodl se, že za obrovým pokladem se už nikdy nevydá.

uhlíř dopadl lépe. Jednoho dne, když šel na dřevo do lesa, našel v lese zlatou sekyru, kterou tam položil obr. Prohlížel si ji, ale potom řekl, že taková sekyra se k ničemu nehodí. Obr vše slyšel a zjistil, že Florián není chamtivý. Vylezl z houští a Floriánovi dal novou sekyru. A navíc mu nechal i zlatou sekyru na památku na jejich setkání. Uhlíř poděkoval a zlatou sekyru hned v Jablonci prodal. Za peníze opravil chalupu a dceři postavil nový dům. A byl rád, že může dál pracovat jako uhlíř.

ÚKOLY K TEXTU:

1) K čemu si myslíš, že sloužily milíře?

- a) ke kácení stromů
- ☒ b) k výrobě dřevěného uhlí
- c) k převozu dřeva

2) Co znamená slovo „chamtivý“?

se chce všechno pro sebe.

3) Podle čeho mohl obr vidět, že je soused chamtivý?

Šel po něm raději chytit všechno pro sebe.

4) V textu podtrhni nadávky ženy uhlíře. Vyber si jednu, napiš ji a doplň, od jakého slova byla odvozena nebo co znamená.

budízkničemu že se je k ničemu.

5) Doplň na volný řádek do textu vynechané slovo, kdo dopadl lépe.

- a) uhlířova žena
- b) obr
- ☒ c) uhlíř

KEVIN

6) Co to asi je potah s koněm? K čemu mohl sloužit? Pokus se to vysvětlit.

koně na samostatné věci

7) Proč si uhlíř myslel, že je mu zlatá sekera k ničemu?

ponívali slabo je tak těžké rás by mu to celkem
nič a nejdůležitější.

8) Vypiš z pověsti vlastní jména – názvy míst.

Špičák, Jabloň, Albrecht

9) Seřaď věty čísla 1 – 6 podle toho, jak probíhá děj pověsti.

1 Nedaleko řeky Kamenice žil uhlíř Florián.

3 4 Uhlíř si neřekl o žádný drahý kámen od obra a šel domů.

6 Florián sekuru prodal a za peníze opravil svou chalupu a dceři postavil nový dům.

5 3 Florián našel v lese zlatou sekuru, kterou tam dal obr.

2 Žena poslala uhlíře k obrovi na Špičák pro poklad.

4 5 Uhlířova žena vše řekla i sousedovi, který se také vydal k obrovi pro poklad.

10) Kdybys měl nakreslit ilustraci, co bys nakreslil? Nejprve napiš a pak nakresli.

velkého obra a souseda

DRAČÍ SLUJ

Před mnoha lety se ve sluji na Dračím vrchu u Kateřinek usadil drak, který se tu objevil z ničeho nic. Brzy se stal postrachem celého kraje. Dříve tudy po chráněné stezce putovaly kupecké karavany do Lužice. Když se však objevil drak, kupci začali volit jinou cestu.

V této době bydlel nedaleko dračí sluje lesník, který měl dceru krásnou jako obrázek. Byla zasnoubená s mladým myslivcem z vedlejšího revíru a oba se těšili na svatbu. Jednoho dne však drak znenadání začal řvát: „Mám chuť na lesníkovu dceru, když mi ji nedáte, zahubím celé město!“

_____ zbledl jako stěna a zvolal: „Dám ti všechno, všecičko, jenom ušetři mou dceru. Vezmi si moje pole, dům, peníze, vezmi si mě, svoje dítě ti ale nedám!“

Sobecký drak však na tuto úpěnlivou prosbu vůbec nereagoval. Svůj požadavek i svou výhrůžku opakoval den co den.

Když drak viděl, že řev nestačí, vylezl ze své sluje. Začal chrlit oblaka kouře, až se zatáhlo celé nebe. Zakryl tak slunce a celá liberecká kotlina se ocitla v neproniknutelné tmě. V té chvíli nezbývalo nic jiného, než k němu lesníkovu dceru přivést.

Už byla téměř u dračí sluje, když se objevil její milý, mladý myslivec. Jenom šťastnou náhodou se dozvěděl tu strašlivou zvěst o své nevěstě. Bez dlouhého rozmýšlení spěchal k dračí jeskyni. Na místě ihned strhl z ramene luk.

Byl dobrý střelec, zamířil, vystřelil a zasáhl draka šípem těsně vedle srdce. Ten chvíli tloukl křídly a mlátil ocasem do okolních skal, až kameny létaly široko daleko. Pak se náhle zklidnil a nápadně tiše zalezl do své sluje.

Od té doby si lidé myslí, že drak zahynul a že jedinou památkou na něj jsou kameny roztroušené po svazích Dračího vrchu.

On však není mrtvý, je jen raněný a v dračí sluji dál chrlí jedy a oheň. Proto bývá počasi na Liberecku tak nápadně odlišné od okolních míst.

ÚKOLY K TEXTU:

1) Z jakého slova je odvozené slovo kupecká?

- ☒ a) kupec
- ☐ b) kopec
- ☐ c) kopat

2) Co z uvedených možností je přirovnání? Toto přirovnání najdi a podtrhni v textu.

- ☐ a) bez dlouhého rozmýšlení
- ☒ b) krásná jako obrázek
- ☐ c) široko daleko

3) Znáš nějaké jiné přirovnání? Napiš je.

malý jako hlemýžď

4) Proč myslivec nechránil svou nevěstu dřív?

nevěděl o své zvěsti

ELAL.3.B.

- 5) Určitě sis všiml/a, že je v textu vynechané slovo. Kdo mohl zblednout jako stěna?
- a) mladý myslivec
  - b) lesníková žena (matka dívky)
  - c) lesník (otec dívky)

6) Najdi a podtrhni v textu část věty – opakoval den co den.

Cím nelze nahradit v textu podtrženou část věty tak, aby se význam věty nezměnil?

- a) opakoval každý den
- b) opakoval obden
- c) opakoval dennodenně

- 7) Nahrad' slovo *sluj* jiným slovem, které má stejný význam:

jeskyně

8) Rozhodni, co je myšleno spojením „odlišné počasí“ (na Liberecku)

- a) spíše lepší než jinde
- b) spíše horší než jinde
- c) v podstatě stejné jako jinde

9) Seřaď věty čísly 1 – 6 podle toho, jak probíhá děj pověsti.

- 3 Jednoho dne drak začal řvát, že chce lesníkovu dceru.
- 2 Celá liberecká kotlina se ocitla v neproniknutelné tmě.
- 6 Drak najednou zalezl tiše do své sluje a zůstal tam.
- 4 Lesníková dcera musí jít ke sluji k drakovi.
- 1 Drak se zničehonic usadil ve sluji u Kateřinek.
- 5 Mladý myslivec spěchá ke sluji s lukem na rameni.

10) Kdybys měl nakreslit ilustraci k pověsti, co bys nakreslil? Nejprve to napiš, potom můžeš i nakreslit.

drak jak šleha kouř

KÁMEN JEZDEC

V Kateřinkách v údolí Černé Nisy, stojí velká skála zvaná Jezdec, která je opředená mnoha pověstmi. Podle pověsti je ve skále ukryt poklad nesmírné ceny, který stále čeká na toho, kdo ho vyzvedne. K pokladu je možné se dostat jen jednou za rok, na Květnou neděli, kdy se v kostele čtou pašije. Otvírá se trhlina ve skále, jež odkrývá přístupovou cestu k pokladu.

Poklad ve skále prý ukryli loupežníci, kteří se v těchto místech kdysi dávno skrývali. Jednou uspořádal pán na hradě Hamrštejně velký turnaj, na který pozval mnoho urozených rytířů. Večer před zahájením turnaje už byli všichni na místě, jen jeden z nejvzácnějších hostů, pan Hynek Berka z Dubé, chyběl.

Na Hamrštejně byla v plném proudu večerní zábava, zpěv a hudba se rozlévaly po okolní krajině, když se objevili dva muži z doprovodu pana Hynka. Sdělili všem, že je v údolí Černé Nisy přepadli loupežníci, kteří zajali jejich pána. Všichni přítomní se okamžitě rozhodli vysvobodit.

Na loupežníky narazili u velké skály a zastihli je právě ve chvíli, kdy si rozdělovali lup. Opodál dva z nich hlídali spoutaného pána z Dubé. Rytíři hned zaútočili. Po chvíli se vítězství přiklánělo na stranu rytířů.

Nepříznivou situaci si nejdříve uvědomil loupežník Kurt von Landsberg. Skočil na svého koně a dlouhým skokem zmizel ve tmě lesa. Na místě, kde se jeho kůň odrazil, je dodnes vidět otisk podkovy.

ÚKOLY K TEXTU:

- 1) Kdo to byl loupežník? Od jakého slova vzniklo slovo loupežník?

a) loupat
b) loupit
c) lepit

- 2) Doplně vynechané místo v textu. Koho se rozhodli vysvobodit?

a) Kurta von Landsberg
b) Hynka Berku z Dubé
c) rytíře z hradu Hamrštejn

- 3) Proč si myslíš, že se pověst jmenuje Kámen Jezdec?

Ze rytíři byly tak posádci a odepřeli se do u skály.

- 4) Květná neděle patří k oslavám Velikonoc. Podtrhni, co k Velikonocům patří.

pomlázka beránek Advent kraslice jesličky
stromček zlaté prasátko

- 5) Podtržená slova v textu nahrad' jinými slovy se stejným významem.

nesmírně - nevyrovnatelně, zahájení - začátek, narazili - nachomýtkli se

MISA.S

- 6) V pověsti se páni účastnili rytířského turnaje. Popiš, jak si představuješ rytíře.

Že má helmu, meč, brnění a koně.

- 7) Znáš jiný příběh (pohádku, pověst), ve kterém najdeme poklad ukrytý ve skále?

Alibaba a 40 loupežníků.

- 8) Do Kateřinek nás již jedna pověst zavedla. Víš, která to byla?

Dracův kámen sluj

- 9) Seřaď věty čísla 1 – 6 podle toho, jak probíhá děj pověsti.

1 Na hradě Hamrštejn se jednou uspořádal rytířský turnaj.

5. 6 Loupežník Kurt von Landsberg nasedl na svého koně a ujel.

3 Muži z družiny pána z Dubé přivezlinzprávu, že pána zajali loupežníci.

6. 5 Na místě, kde se kůň odrazil, je dodnes vidět obtisk podkovy.

2 Pán z Dubé na slavnost nedorazil.

4 Všichni přítomní jeli pána zachránit.

- 10) Nakresli ilustraci k prvnímu odstavci pověsti.

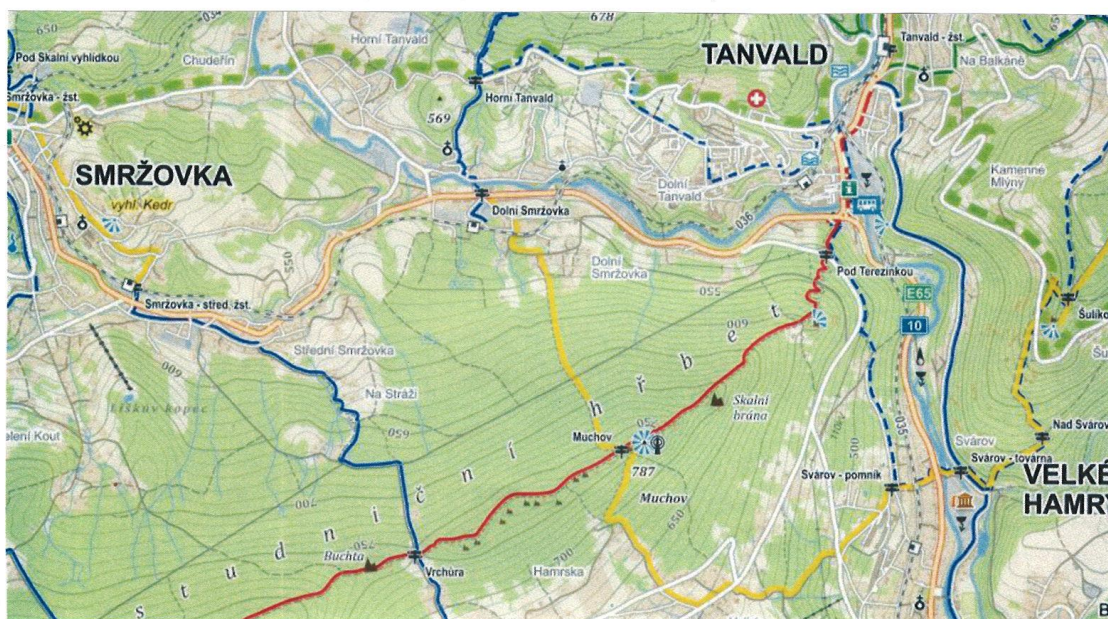

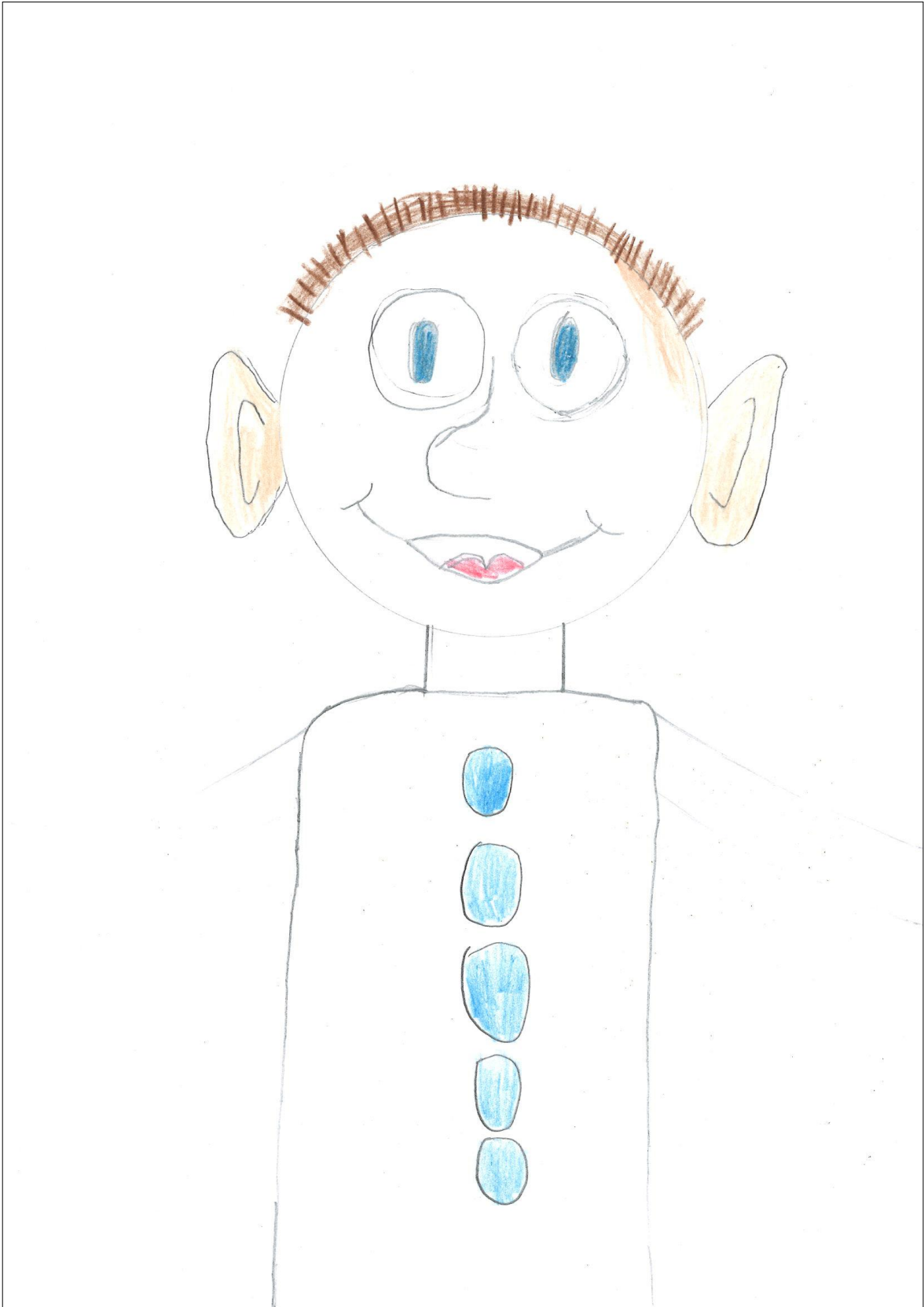

Příloha č. 3 – Výstupní materiál – Průvodce Jizerských hor

JAK SE DUCH MUHUHU JAL

VLADY NAD JZ HORAMI

Místo, kde se pověst odehrává:

Muchov

Postavy:

Krakonoš, Rampušák, Mihu

Stručný děj pověsti:

Krakonoš se sešel s Rampušákem aby vysvobodili dobrého ducha hor. Když našli správné místo, Krakonoš začal čarovat. Inesla se mlha, foukal vítr, země se rozvířela ať se před Krakonosem rozvířela skála. Ze skály vyšla postava, která byla duchem jizerských hor. Krakonoš s Rampušákem poručili duchu hor co jsou jeho úkoly. Krakonoš dal duchovi hor jméno Mihu.

Po stopách pověsti

Cíl výletu:

Černá Dama

Proč zvolit tento výlet? Najdeme na trase turistické, přírodní nebo jiné zajímavosti?

Protože Krakonos s Rampusákem vymysleli mužičkovi jméno Mucha.

Využití dopravy (autobus, vlak):

vlak

Trasa výletu:

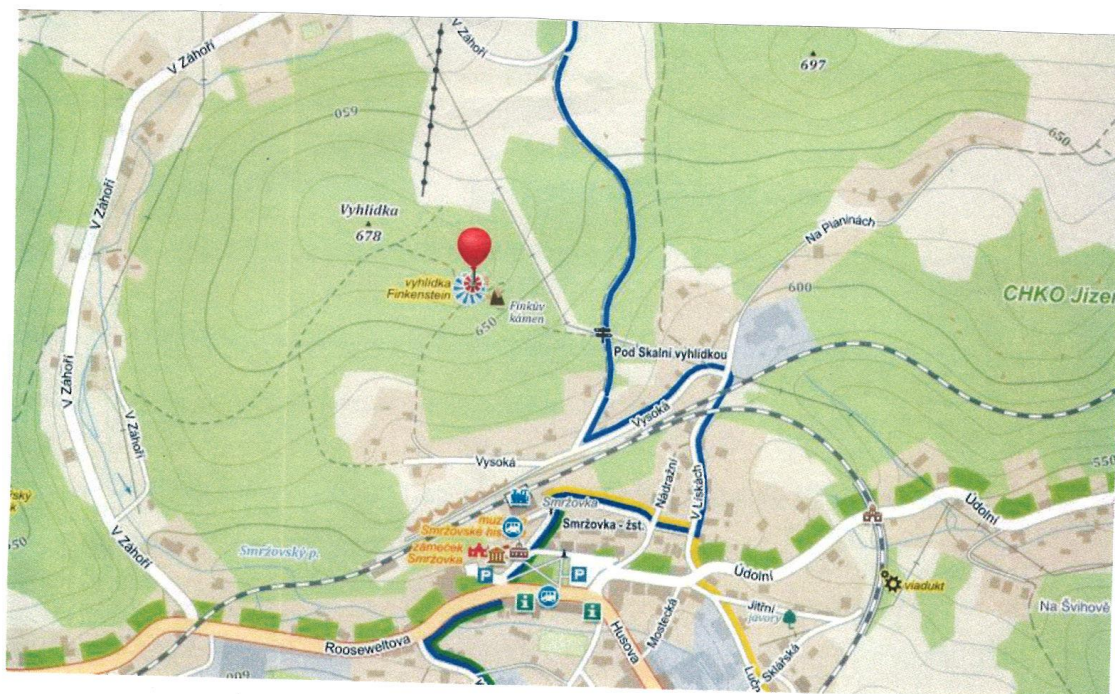
Právě pojeď z Liberce do Tanvaldu vlakem pak po červeně na Muchovu Muchova se napojíme na žlutou po žluté značce do Tanvaldu a pak do Dama.

Barvy turistických značek:

červená a žlutá

LESNÍ MUŽÍK

Místo, kde se pověst odehrává:

Výhledka u Smrčovky

Postavy:

Sklensáček, Klára

Stručný děj pověsti:

Na Smrčovku se přistěhoval Lesnímušik.
Dlouhé dny vyhledával na skale.
Jednoho dne našel lidi díky jménu Klára.
Lesnímušik se domníval, že ale ona řekla ne.
Během sednutí na skalu a plakal perly.

PO STOPÁCH POVĚSTI

Cíl výletu:

Výhlídka u Imřovky

Proč zvolit tento výlet? Najdeme na trase turistické, přírodní nebo jiné zajímavosti?

Proč je tam Sklenářik.

Využití dopravy (autobus, vlak):

Jenom vlak.

Trasa výletu:

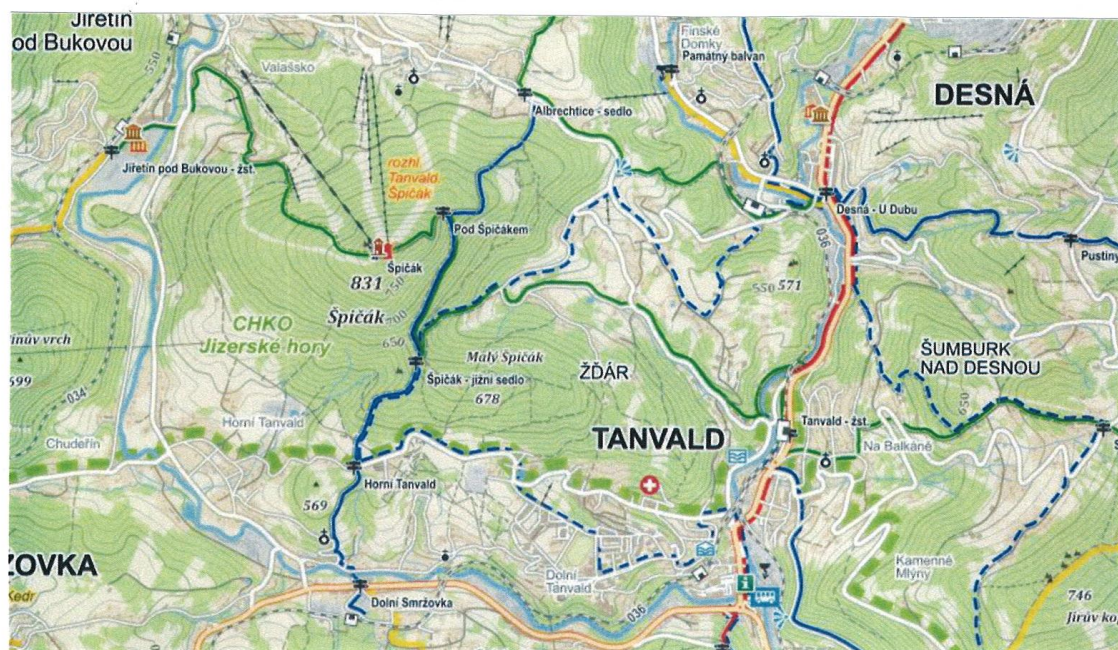
Z Liberce do Imřovky vlakem. Po modré směřem na Skalní výhlídku po modré značce na rozcestí pod Skalní výhlídkou půjdeme na vrchol Výhlídky okolo Finkova Kamene. Potom spádky po stěrné cestě na nádraží

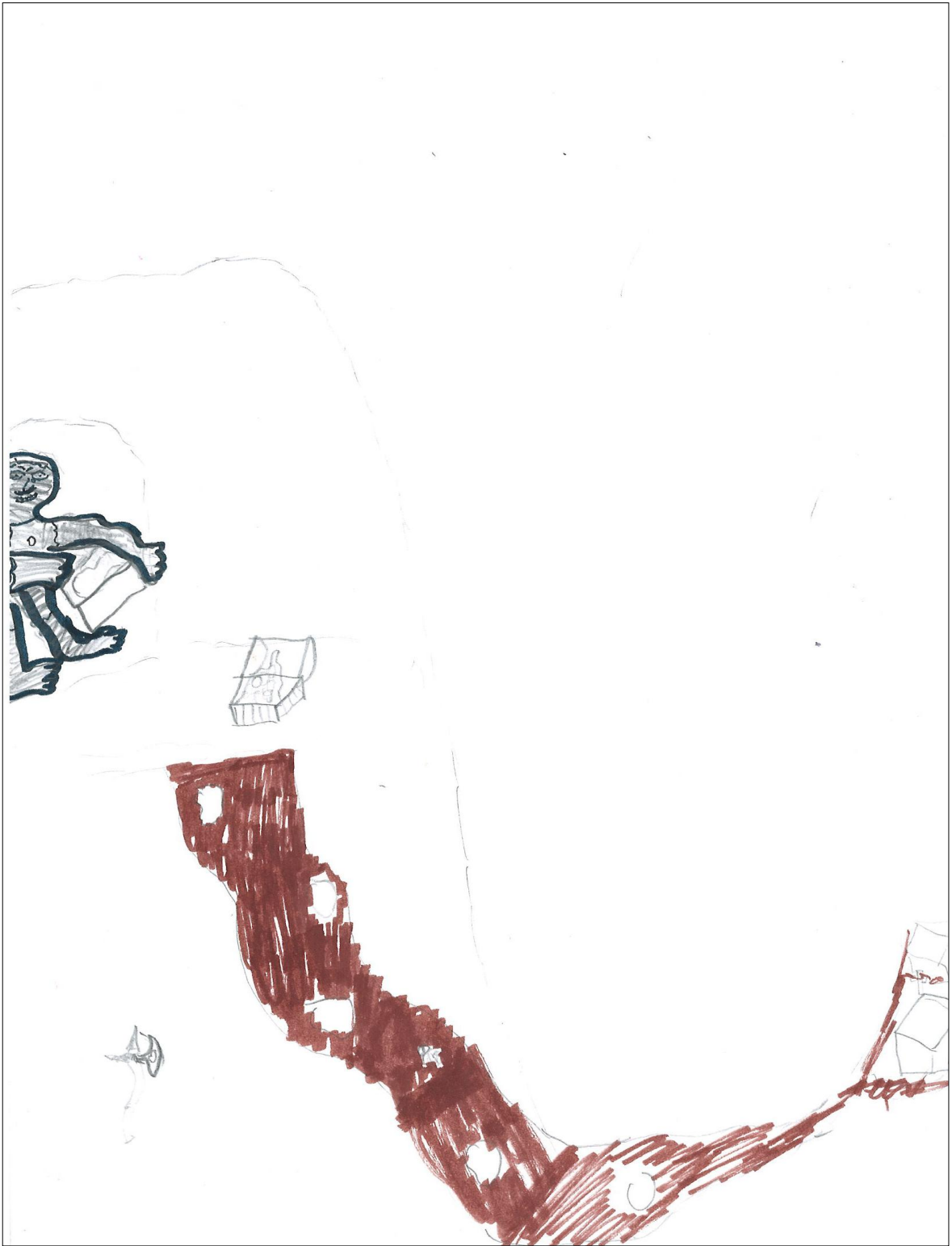
Barvy turistických značek:

modrá

OBR POD ŠPIČÁKEM

Místo, kde se pověst odehrává:

jižní české hory Špičák

Postavy:

švec, Florian a jeho žena, soused

Stručný děj pověsti:

Mezi hory Kamenice žil uhlíř Florian.
Jednou ho žena poslala pro pohár, ale nic
nepřinesl. Žena ho proklela a řekla to
sousedovi. Ten namířil, ale vrátil
se s nepotěšenou. Nakonec vše dobře dopadlo.

PO STOPÁCH POVĚSTI

Cíl výletu:

Ěpicák

Proč zvolit tento výlet? Najdeme na trase turistické, přírodní nebo jiné zajímavosti?

Chceme vidět Ěpicák a jak bydlel obn.

Využití dopravy (autobus, vlak):

vlak

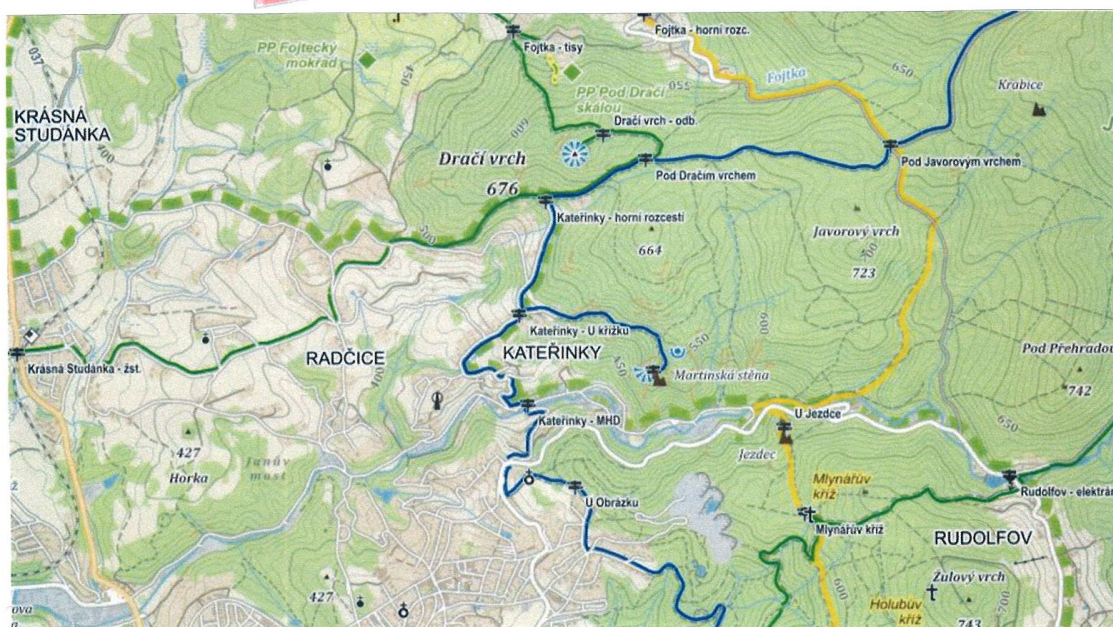
Trasa výletu:

Pojedeme vlakem do Tanvaldu. Tam vystoupíme a přijdeme horskou po silnici. Potom přijdeme po seleně. Napojíme se na modrou, přijdeme po modré a seleně na Ěpicák potom po seleně na nádraží.

Barvy turistických značek:

modrá a zelená

DRAČÍ SLUJ

Místo, kde se pověst odehrává:

Drací vrch

Postavy:

Drak, kupci, lesník, myslivec, lesní-
kova dcera.

Stručný děj pověsti:

Je to o drakovi který se ubýdl
na Dracím vrchu a ne daleko
byla lesníková dcera a lesník.
Jednou drak říká: Já chci lesní-
kovu dceru! A unesl ji. Ale myslivec
ji zachránil

Po stopách pověsti

Cíl výletu:

Dračí vrch

Proč zvolit tento výlet? Najdeme na trase turistické, přírodní nebo jiné zajímavosti?

Proč? vidíme Dračí vrch, PP Pod drací skalou, vrchol 676 metrů

Využití dopravy (autobus, vlak):

autobusem MHD

Trasa výletu:

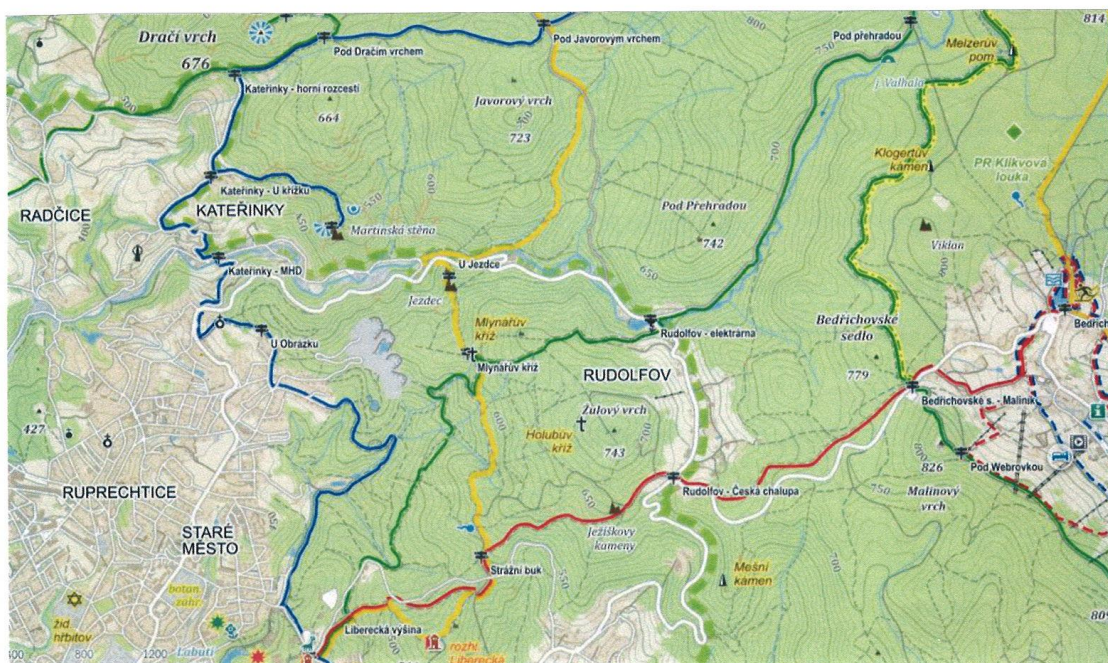
MHD
Z Liberce do Hadravinek a Hadravinek do dracího vrchu.

Z Hadravinek pěšky po modré pod drací vrch, na rozcestí po zelené na vrchol. Pěšky zpět vede do Radčic po zelené a zpět autobusem do města.

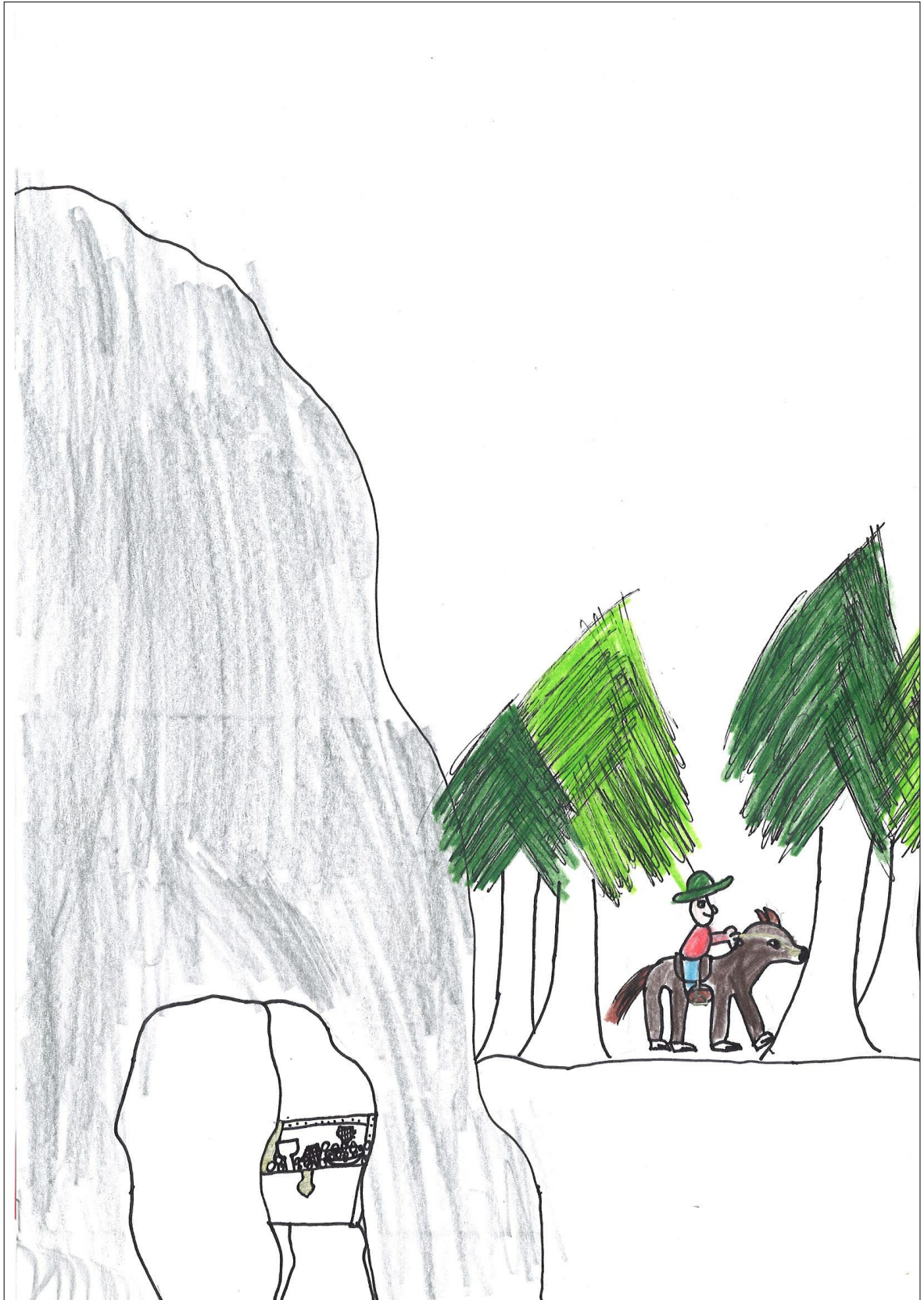
Barvy turistických značek:

modrá a zelená

KÁMEN JEZDEC

Místo, kde se pověst odehrává:

V Kaseřinkách v údolí Černé Nisy.

Postavy:

Ryhlíři, Loupežník, Hymel Berka a Dukci, Lundson
Landsberg.

Stručný děj pověsti:

V Kaseřinkách v údolí Černé Nisy

stojí velká skála Jezdec.

Je v ní ukryt poklad nesmírné ceny.
Kterou nikdy nikdo neobjevil.

Může se objevit jen jednou za rok.

Na květnovou neděli.

PO STOPÁCH POVĚSTI

Cíl výletu:

Dojdeme k vrcholům Jesdce.

Proč zvolit tento výlet? Najdeme na trase turistické, přírodní nebo jiné zajímavosti?

Užijeme si za skvělým pohledem

Využití dopravy (autobus, vlak):

využijeme tramvaj a autobus.

Trasa výletu:

MHD Klatovy, Klatovy hlavní nádraží, Pod dracím
vrchem, Pod hrstovým vrchem, U Jesdce náš cíl,
Mlýnský náhon, stánská luk, Liberecká výšina a
Lidové sady.

Barvy turistických značek:

modrá žlutá červená

